

RP 182/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och med förslag till lag om sätande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen, om tillämpning av protokollet och till lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att riksdagen ska godkänna det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Syftet med protokollet är att förstärka skyddet för frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och inskräpa staternas skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att förhindra tortyr. Genom protokollet skapas ett system inom ramen för vilket oberoende internationella och nationella besöksorgan regelbundet besöker platser där frihetsberövade personer hålls fängslade.

Med stöd av protokollet har det upprättats en internationell underkommitté till kommittén mot tortyr. I protokollet förutsätts det även att konventionsstaterna inrättar eller utser en eller flera oberoende nationella förebyggande mekanismer eller fortsätter att vidmakthålla en sådan.

Konventionsstaten ska medge underkommittén och en nationell förebyggande mekanism att besöka sådana platser under konventionsstaternas jurisdiktion där personer är eller kan hållas frihetsberövade med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller på dess

uppmaning eller med dess samtycke eller medgivande.

Protokollet trädde i kraft internationellt i juni 2006.

För Finlands del träder protokollet i kraft den trettonde dagen efter deponeringen av ratifikationsinstrumentet. Avsikten är att ratifikationsinstrumentet deponeras så snart som möjligt efter att beslut om ratificering fattats nationellt.

I propositionen ingår två lagförslag. Det första förslaget gäller sätande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om tillämpning av protokollet och det andra förslaget en lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman. I det senare förslaget föreslås att justitieombudsmannen utses till en sådan nationell förebyggande mekanism mot tortyr som avses i protokollet. De föreslagna lagarna ska träda i kraft vid samma tidpunkt som protokollet träder i kraft för Finlands vidkommande. Ändringen av bestämmelserna om inspektioner som ingår i laglighetskontrollen i lagen om riksdagens justitieombudsman är dock avsedd att träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERIN	3
1 INLEDNING	3
2 NULÅGE	3
2.1 Europeiska kommittén mot tortyr (CPT)	3
2.2 Verkställandet av frihetsberövanden i Finland	4
2.3 Den nationella lagstiftningen om tillsynsorgan och tillsynsmyndigheter samt praxis	11
2.4 Ikraftsättande av det fakultativa protokollet i de nordiska länderna och i vissa andra länder.....	14
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	16
3.1 Målsättning.....	16
3.2 De viktigaste förslagen.....	16
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	17
4.1 Ekonomiska konsekvenser	17
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	17
4.3 Konsekvenser för individens ställning	18
4.4 Samhälleliga konsekvenser	18
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	18
5.1 Avtalsförhandlingar	18
5.2 Beredningsskeden och beredningsmaterial	18
DETALJMOTIVERING	19
1 PROTOKOLLETS INNEHÅLL OCH FÖRHÅLLANDE TILL LAGSTIFTNINGEN I FINLAND	19
2 LAGFÖRSLAG	26
2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och om tillämpningen av protokollet	26
2.2 Lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman	27
3 IKRAFTTRÄDANDE	29
4 BEHOVET AV RIKSDAGENS SAMTYCKE SAMT BEHANDLINGSORDNING ..	30
4.1 Behovet av riksdagens samtycke	30
4.2 Behandlingsordning	31
LAGFÖRSLAG	32
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och om tillämpning av protokollet	32
Lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman.....	34
PILAGA.....	36
PARALLELLEXT	36
Lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman.....	36
FÖRDRAGSTEXT	40

ALLMÄN MOTIVERIN

1 Inledning

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har ingåtts i New York den 10 december 1984 och den har trätt i kraft i Finland år 1989 (FördrS 59–60/1989). Konventionen hade 153 avtalsparter i september 2012.

Genomförandet av konventionen övervakas av Förenta nationernas (FN:s) kommitté mot tortyr. Konventionsstaterna ska regelbundet rapportera till kommittén om det nationella genomförandet av konventionen. Besök på konventionsstaternas territorium hör inte till kommitténs behörighet.

Åren 1992–2002 förhandlades det för konventionen fram ett fakultativt protokoll i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Syftet med protokollet är att förstärka skyddet för frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och inskräpa staternas skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att förhindra tortyr. Tortyr och annan nämnd behandling eller bestraffning är förbjudna och utgör en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna. Effektivt förebyggande av dem kräver utbildning och en kombination av olika legislativa, administrativa, rättsliga och andra åtgärder. Tortyr och annan förbjuden behandling av frihetsberövade personer kan förebyggas även genom regelbundna inspektioner vid inrättningar.

Genom protokollet har det grundats en internationell underkommitté till kommittén mot tortyr. Underkommittén agerar som ett internationellt förebyggande mekanism. Underkommittén har till uppgift att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och att utföra de uppgifter som med detta syfte som mål föreskrivs för den i protokollet. Underkommittén kan besöka sådana platser under konventionsstaternas jurisdiktion, där personer är eller kan hållas frihetsberövade med stöd av ett beslut av en myndighet eller

på uppmaning eller med samtycke eller medgivande av en myndighet.

I protokollet förutsätts det även att konventionsstaterna vidmakthåller, inrättar eller utser en eller flera oberoende nationella förebyggande mekanismer. Den nationella förebyggande mekanismen har till uppgift att förebygga tortyr och annan förbjuden verksamhet genom att regelbundet besöka platser där frihetsberövade människor hålls eller kan hållas fängslade. Frihetsberövandet ska grunda sig på beslut av en myndighet eller på uppmaning eller med samtycke eller medgivande av en myndighet.

De nationella förebyggande mekanismerna ska ges behörighet att göra regelbundna besök. De nationella förebyggande mekanismerna ska kunna ge de behöriga myndigheterna sådana rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av och förhållandena för frihetsberövade personer och att förebygga tortyr och annan verksamhet som är förbjuden enligt konventionen. De ska också kunna överlämna förslag och synpunkter om gällande eller föreslagna lagstiftning.

2 Nuläge

2.1 Europeiska kommittén mot tortyr (CPT)

Den europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 16–17/1991, nedan den europeiska konventionen) öppnades för undertecknande i Strasbourg den 26 november 1987. Den trädde i kraft internationellt den 1 februari 1989. Finland ratificerade konventionen den 20 december 1990 och den trädde i kraft i Finland den 1 april 1991. Alla 27 medlemsstaterna i Europeiska unionen har ratificerat denna konvention.

Genom den europeiska konventionen grundades Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller

bestraffning (European Committee for the Prevention of Torture, CPT).

CPT gör besök till avtalsländernas territorium. Syftet med dessa är att stärka skyddet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning för frihetsberövade personer. Konventionsstaterna ska tillåta att CPT besöker alla platser under deras jurisdiktion där myndigheterna håller personer frihetsberövade. CPT:s medlemmar agerar i egenskap av enskilda personer och är oberoende och opartiska.

Konventionsstaterna ska se till att CPT har sådana förutsättningar att fullgöra sin uppgift som anges i den europeiska konventionen. CPT ska bland annat garanteras tillträde till konventionsstatens territorium och rätt att resa där utan inskränkningar, samt obegränsat tillträde till varje plats där frihetsberövade personer är placerade och rätt att förflytta sig inom dessa platser utan inskränkningar.

I praktiken besöker CPT fängelser, polisstationer, mentalsjukhus och lokaler där utlänningar som anlant till landet har tagits i förvar. Kommittén har även utvidgat sina besök till att omfatta vårdinrättningar för åldringar och utvecklingsstörda samt andra socialvårdsinstitutioner. I samband med besöken för CPT samtal med personalen vid inrättningen i fråga och med de frihetsberövade personerna. Under besöken hör kommittén även frivilligorganisationer.

CPT:s rapport, inklusive rekommendationer, sänds som konfidentiellt material till konventionsstatens regering, som kan välja att offentliggöra den, vilket den i regel också gör. Om en konventionsstat inte går med på att samarbeta eller vägrar att förbättra situationen för de frihetsberövade utifrån CPT:s rekommendationer, kan kommittén ge ett offentligt utlåtande om ärendet.

Redan när Finland ratificerade den europeiska konventionen förband sig landet till betydande delar till likartade internationella förpliktelser som dem som ratificeringen av det aktuella fakultativa protokollet förutsätter.

Bestämmelser om konventionsstaternas skyldighet att tillåta att CPT besöker varje plats där personer som har berövats sin frihet av en myndighet är placerade finns i artikel 2 i den europeiska konventionen. Konventions-

staternas skyldighet att ge CPT all den information kommittén behöver ingår i artiklarna 8 och 9 i den europeiska konventionen. Likartade bestämmelser finns också i artiklarna 4, 12 och 14 i det aktuella protokollet.

CPT har besökt Finland fyra gånger: 1992, 1998, 2003 och 2008. Dess verksamhet är en central del av den europeiska mekanismen för övervakning av de mänskliga rättigheterna för frihetsberövade och är etablerad även i Finland. Utifrån erfarenheterna från bestämmelserna i den europeiska konventionen och tillämpningen av dem verkar det inte finnas några särskilda problem förknippade med ratificeringen av det aktuella protokollet. Det kan dock konstateras att den europeiska konventionen inte innehåller några bestämmelser om en nationell förebyggande mekanism, så den frågan måste avgöras skilt vad protokollet beträffar.

2.2 Verkställandet av frihetsberövanden i Finland

Definitionen av frihetsberövande

I protokollet avses med termen frihetsberövande varje form av kvarhållande, fängslande eller placering av en person i ett offentligt eller privat förvar, som denna person inte har tillåtelse att lämna frivilligt, genom beslut av en rättskipningsmyndighet, administrativ eller annan myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medgivande.

Nedan följer en beskrivning av den centrala nationella lagstiftning med stöd av vilken en person mot sin vilja kan gripas och hållas i förvar eller på annat sätt frihetsberövas.

Personer som tagits i förvar av polisen

Ett frihetsberövande på grund av brott kan grunda sig på tvångsmedelslagens (450/1987) bestämmelser om gripande, anhållande och häktning. I lagens 1 kap. 2 och 6 § föreskrivs det om förundersökningsmyndigheternas rätt att anhålla personer på grund av misstanke om brott och om anhållningsberättigade tjänstemän. Bestämmelser om häktning av en person som misstänks för brott finns i 1 kap. 8 och 9 §. Ett yrkande om häktning av en anhållen ska tas upp senast

fyra dygn efter gripandet (14 §). Den domstol som beslutar om häktandet ska sätta ut en tidsfrist inom vilken åtal ska väckas (21 §). Tidsfristen kan förlängas på begäran av åklagaren.

I förundersökningslagen (449/1987) finns det bestämmelser om en persons skyldighet att vara närvarande vid en förundersökning. Enligt 21 § är den som inte är misstänkt för brott skyldig att vara närvarande högst sex timmar åt gången. En misstänkt som inte är anhållen eller häktad är skyldig att vara närvarande högst 12 timmar åt gången. Om förutsättningarna enligt 1 kap. 3 § i tvångsmedelslagen uppfylls, är den misstänkte skyldig att vara närvarande högst 24 timmar.

En person kan även gripas med stöd av polislagen (493/1995) i avsikt att skydda honom eller henne (11 och 14 §). Polisen har dessutom rätt att gripa en efterlyst person som enligt efterlysning som utfärdats av en behörig myndighet ska häktas eller tas i förvar (12 §). Ett gripande kan vara tillåtet även i vissa andra situationer (19 och 20 §).

Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) tillämpas på behandlingen av häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen.

Var och en av de 24 polisinrättningarna har minst en lokal som är utrustad med lås och avsedd för förvar av personer som sitter gripna och anhållna. Varje polisinrättning omfattar flera polisstationer. Varje polisinrättning kan därmed ha flera förvaringslokaler för häktade. Förvaringen av häktade i polisfängelser är i regel kortvarig. Den största delen av de häktade placeras i fängelser. År 2011 finns det 42 polishäkten för förvaring av häktade.

Enligt uppgifter i polisens resultatdatasystem gjorde polisen och de övriga myndigheterna för laglighetskontroll sammanlagt 126 211 gripanden eller anhållanden 2011. Av dessa åtgärder gällde 78 234 fall tagande i förvar av berusade enligt polislagen, där det är fråga om att trygga säkerheten för en person eller personens omgivning. I de övriga fallen var det nästan alltid fråga om förundersökning av brott. Gripande och anhållande av personer som är misstänkta för brott är centrala tvångsmedel som berör en persons frihet. År 2011 förekom 35 144 fall av gri-

pande av personer misstänkta för brott, 10 527 fall av tagande av anhållna i förvar och 2 306 fall av andra gripanden.

Enligt 1 kap. 22 § 1 mom. i tvångsmedelslagen ska den domstol som behandlar ett åtal i första instans, tills domen ges, ta upp ett häktningsärende som gäller en person som är misstänkt för brott till ny behandling utan dröjsmål och, om den häktade begär det, senast fyra dygn efter att begäran framställdes. Ett häktningsärende behöver dock inte tas upp till ny behandling tidigare än två veckor efter den föregående behandlingen.

I 12 kap. 33 § i rättegångsbalken finns det bestämmelser om tagande i förvar av parter eller av personer som ska höras och i 17 kap. 36 § i samma lag bestämmelser om tagande i förvar av vittnen, om det har bestämts att dessa personer ska hämtas till domstolen.

Riksdagen godkände översynen av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen i mars 2011. Nya förundersökningslagen (805/2011) och nya tvångsmedelslagen (806/2011) träder i kraft vid ingången av 2014, liksom lagen om ändring av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (807/2011), lagen om ändring av häktningslagen (808/2011) och lagen om ändring av fängelselagen (809/2011). Bestämmelserna om gripande, anhållande och häktning kvarstår huvudsakligen oförändrade, men bestämmelserna om domstolens kontroll i häktningsärenden har preciserats och om de centralaste principer som tillämpas på användningen av tvångsmedel (proportionalitetsprincipen, principen om minsta olägenhet och finkänslighetsprincipen) har det tagits in bestämmelser i tvångsmedelslagen. Genom översynen eftersträvar man också att öka användningen av reseförbud som ett alternativ till frihetsberövande (RP 222/2010 rd, s. 273). Översynen omfattar också flera åtgärder som förbättrar rättssäkerheten för frihetsberövade personer. Bland annat har möjligheten att anföra klagan över häktningsbeslut utökats.

Personer som dömts till fängelsestraff samt häktade

Enligt 2 c kap. 1 § (780/2005) i strafflagen är fängelsestraffets innebörd förlust eller be-

gränsning av friheten. Fängselagen (767/2005) innehåller bestämmelser om verkställigheten av fängelsestraff och av förvandlingsstraff för böter. Häktninglagen (768/2005) tillämpas på verkställighet av häktning. På behandlingen av häktade i förvar hos polisen tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Enligt 1 § i lagen om Brottsåförjdsmyndigheten (953/2009) finns för verkställighet av straff och häktning Brottsåförjdsmyndigheten, som lyder under justitieministeriet. Dess verksamhetsområde omfattar hela landet. Brottsåförjdsmyndigheten består av en central förvaltningsenhet, tre verkställighetsregioner och en hälsovårdsenhet. Myndigheten är sedan 2010 indelad i tre verkställighetsregioner: Södra Finlands, Västra Finlands samt Östra och Norra Finlands brottsåförjdsregioner. I varje brottsåförjdsregion finns det ett utvärderingscentrum, fängelser och byråer för samhällspåföljder.

I Finland finns den 1 oktober 2012 totalt 15 slutna fängelser, 12 öppna anstalter (två avdelningar i Vånå fängelse och Satakunda fängelse), två frigivningsenheter och tre öppna anstaltsavdelningar. En av de öppna anstalterna, Fredrikshamns fängelse, upphör med sin verksamhet vid ingången av 2013.

Det fanns i genomsnitt 3 262 fångar i Finland 2011. I september 2012 fanns det sammanlagt 3 196 registrerade fångar. Den största delen av dem (2 489 personer) var fängelsefångar. Antalet fångar som avtjänade förvandlingsstraff för böter var 57 och antalet häktade 650. Antalet fångar i övervakad frihet på prov var 172. Häktade hålls även i förvar i polisens lokaler, i vilka antalet häktade var 74 personer i september 2012. Antalet kvinnliga fångar var 229, dvs. cirka sju procent av alla fångar. Antalet utländska fångar i fängelserna var sammanlagt 482 i september 2012. Det fanns få unga och minderåriga fångar: sex fångar var under 18 år och 78 var 18–20 år.

Fångtransport

Brottsåförjdsmyndigheten och polismyndigheterna sköter om fångtransporten. Bestämmelser om fångtransport finns i lagen

om fångforsling (220/1925) och förordningen om fångforsling (165/1954). En översyn av lagstiftningen är under arbete.

I regel ordnas fångtransporter som Brottsåförjdsmyndigheten sköter antingen i form av tidtabellsenliga transporter som bygger på vissa fångtransportrutter eller som enskilda transporter. Tidtabellsenliga transporter genomförs antingen som spårtrafik i samarbete med VR och Brottsåförjdsmyndigheten, där transportmedlen är fångvagnar som kopplas till tågen i persontrafik, eller som busstransport som ordnas av Brottsåförjdsmyndigheten. I fråga om de fångtransporter som Brottsåförjdsmyndigheten har hand om har transportererna med tåg under de senaste åren allt mer ersatts med busstransporter, vilket har snabbat upp dem.

Vid de transporter till och från domstolar som Brottsåförjdsmyndigheten utför förs fångarna till domstolens lokaler för förvaring av fångar. Den väktare som ansvarar för transporten av en fånge har också hand om bevakningen av fången i domstolen under väntetiden och behandlingen av målet. När polisen svarar för transporten är förfarandet i regel detsamma. De polismän som sköter transporten ansvarar också för bevakningen under domstolsbehandlingen.

Transporter i brådskande sjukvårdsfall sköts som ambulanstransporter och under dessa sköts bevakningen som situationen kräver.

Enligt uppgifter i polisens resultatdatasystem utför polisen drygt 5 000 fångtransportuppgifter årligen. Ett uppdrag med transport av fånge till domstol inklusive bevakning tar inom huvudstadsregionen i medeltal ett dagsverke i anspråk. På andra håll i landet är uppdragen ännu mer bindande.

Tagande i förvar av utlänningar

Enligt 121 § i utlänningslagen (301/2004) kan det, i stället för de säkringsåtgärder som avses i 118–120 §, bestämmas att en utlänning ska tas i förvar, om de villkor som anges i 121 § uppfylls. Om bemötandet av personer som tagits i förvar föreskrivs i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002). I praktiken anknyter de flesta fallen av tagande i

förvar till att säkra verkställigheten av ett beslut om att personen i fråga ska avlägsnas ur landet.

År 2011 fattades totalt 1 152 beslut om att ta en utlänning i förvar. Den enda förvarsenheten för utlänningar som finns hör till Krämertsskogs förläggning i Helsingfors. Den har en kapacitet på 40 personer. År 2011 registrerades 460 nya klienter vid förvarsenheten. Av dessa var 88,3 procent män och 11,7 procent kvinnor. Antalet minderåriga var 17. Av dessa var fyra utan vårdnadshavare. Genomsnittsåldern för dem som kommit utan vårdnadshavare var 16,7 år. En person hölls i förvar i genomsnitt 31,1 dygn. Det fall som tog längst tid i anspråk krävde 150 dygn, medan det som gick snabbast tog mindre än ett dygn. De frihetsberövade representerade sammanlagt 69 nationaliteter.

Enligt 123 § 3 mom. ska en utlänning som tagits i förvar så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. En utlänning som tagits i förvar ska bara i undantagsfall placeras i polisens häkteslokaler. På grund av att förvarsenheten har otillräcklig kapacitet måste dock personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen placeras i polisens lokaler. De internationella organ som bevakar de mänskliga rättigheterna har upprepade gånger fäst uppmärksamhet vid situationen och rekommenderat att förvarskapaciteten utökas.

Frihetsberövande inom gränsbevakningsväsendet

När det gäller tvångsmedel som riktar sig mot en persons frihet gäller enligt 41 § i gränsbevakningslagen (578/2005) i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter att inom sitt ansvarsområde förebygga och utreda brott samt väcka åtal vad som i polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen eller någon annanstans i lagstiftningen föreskrivs om polismäns befogenheter och utövande av dem för nämnda syften.

Enligt 36 § 2 mom. i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman rätt att gripa en person som vägrar lämna sådana personuppgifter och uppgifter om var han eller hon kan anträffas som avses i paragrafens 1 mom. el-

ler som sannolikt lämnar falska uppgifter om nämnda omständigheter. Den som har gripits ska frigges så snart behövliga uppgifter erhållits, dock senast 24 timmar efter gripandet.

En gränsbevakningsman har enligt lagens 37 § dessutom rätt att gripa en person som enligt efterlysning som utfärdats av en behörig myndighet ska gripas, anhållas eller häktas eller tas i förvar. Med stöd av samma bestämmelse ska en person som gripits utan dröjsmål lämnas till polisen om han eller hon inte omedelbart ska frigges.

I lagens 8 kap. föreskrivs det om hur personer som berövats sin frihet ska behandlas inom gränsbevakningsväsendet. Kapitlet innehåller bestämmelser om bland annat transport av personer, överlämnande av personer till polisen och om förvarslokaler. Gränsbevakningsväsendet har fem tillfälliga förvarsplatser för brottsmisstänkta.

Frihetsberövande i tullförvaltningen

Enligt 43 § 2 mom. i tullagen (1466/1994) har en tullman vid förundersökning som görs av en tullmyndighet samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning. I 1 kap. 6 § 3 punkten i tvångsmedelslagen finns en definition på anhållningsberättigade tullmän.

I 43 a § i tullagen finns bestämmelser om att i fråga om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos tullmyndigheten iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Dessutom innehåller 43 § bestämmelser om vilken tjänsteman vid tullen med vilken tjänstebeteckning eller i vilken tjänsteställning som ansvarar för vissa uppgifter som ålagts polisman med polisens tjänsteställning enligt lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

För närvarande finns det inga förvarslokaler för anhållna eller gripna som är på tullens ansvar, utan tullen lämnar över dem som gripits och anhållits i de brottsfall som tullen undersökt till förvar hos polisen.

Frihetsberövande inom försvarsmakten

Till arrest enligt 2 § i militär disciplinlagen (331/1983) döms i minst ett och högst trettio dygn.

I situationer enligt lagens 16 och 17 § får sådana militära förmän som närmare anges i lagen gripa och anhålla personer som lyder under 45 kap. (militära brott) i strafflagen. Villkoret är att upprätthållandet eller återställandet av disciplin, ordning eller säkerhet kräver att en person som ertappats med eller på sannolika skäl misstänks för ett militärt brott grips eller anhålls. En sådan person får dessutom gripas om det av hotelser som han eller hon uttalat eller av hans eller hennes uppträdande i övrigt kan dras den slutsatsen att han eller hon sannolikt kommer att göra sig skyldig till brott.

Även okända personer som lyder under 45 kap. i strafflagen får gripas, om de vägrar lämna de militärpersoner som nämns särskilt i lagen sådana uppgifter som är nödvändiga för utredandet av deras identitet, eller om de lämnar uppenbart felaktiga uppgifter om sin identitet.

Med stöd av 19 § i lagen om försvarsmakten (551/2007) har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst rätt att under vissa förutsättningar gripa och avlägsna en person från försvarsmaktens område. En person som gripits och som inte lyder under 45 kap. i strafflagen ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. Detta gäller även en person som lyder under 45 kap. i strafflagen och som har gjort sig skyldig till något annat brott än ett sådant som avses i 2 § i militära rättegångslagen (326/1983). Om den som gripits inte kan överlämnas till polisen senast sex timmar efter gripandet, ska han eller hon frigges omedelbart.

Enligt 27 § 2 mom. i territorialövervakningslagen (755/2000) har en i 23 § 1 mom. avsedd territorialövervakningsmyndighet (militär-, gränsbevaknings-, polis- och tullmyndigheterna) har rätt att gripa den som vägrar lämna uppgifter om namn, personbezeichnung eller, om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt om den plats där personen i fråga är anträffbar eller lämnar uppgifter som sannolikt är oriktiga, eller vars gripande är nödvändigt i syfte att förhindra

eller utreda fortsatt territoriekränkning. Den som gripits ska omedelbart frigges när de behövliga uppgifterna har erhållits eller syftet med att förhindra fortsatt territoriekränkning uppnåtts. Den som gripits ska dock frigges senast 24 timmar efter gripandet, om den gripne inte anhålls så som anges i tvångsmedelslagen.

Vid försvarsmaktens truppförband fanns det år 2010 sammanlagt 20 lokaler för förvaring av frihetsberövade. Vid försvarsmaktens truppförband har man under åren 2004–2010 använt tvångsmedel så att i genomsnitt 300 personer om året har gripits och i genomsnitt 15 personer om året har anhållits med stöd av militär disciplinlagen. Åren 2004–2010 har det inte funnits några häktade i försvarsmaktens lokaler. Arreststraff har varit mycket ovanligt under denna tidsperiod och det har inte förekommit ens ett fall om året.

Personer som gripits av privata ordningsvakter

Bestämmelser om ordningsvakter finns i lagen om ordningsvakter (533/1999). Enligt lagens 2 § (104/2007) har en ordningsvakt till uppgift att upprätthålla ordning och säkerhet samt att förhindra brott och olyckor inom sitt tjänstgöringsområde. Med tjänstgöringsområde avses den tillställning eller den plats för vilken en person har utsetts till ordningsvakt med stöd av 1 §. Tjänstgöringsområdena kan inbegripa allmänna sammankomster och offentliga tillställningar (lagen om sammankomster, 530/1999), inkvarterings- och förplägnadsrörelser (lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet, 308/2006), campingplatser (lagen om friluftsliv, 606/1973), passagerarfartyg (lagen om sjöarbetsavtal, 756/2011) samt köpcentrum, trafikstationer och kollektiva trafikmedel (ordningslagen, 612/2003).

Enligt 7 § i lagen om ordningsvakter har en ordningsvakt rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer, eller som genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamhet stör ordningen eller äventyrar säkerheten, eller som trots tillsägelse underlåter att följa en befallning som är nödvändig för upprätthållande av ordning eller säkerhet.

Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte annars kan avvärjas, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avvärja allvarlig fara för andra personer eller egendom. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst enligt 1 § i lagen om sammankomster.

Om den som gripits inte utan dröjsmål kan överlämnas till polisen, har en ordningsvakt med stöd av 7 § i lagen om ordningsvakter rätt att med polisens samtycke hålla den gripne i förvar i högst fyra timmar från gripandet, men dock högst till dess att tillställningen är slut och allmänheten har avlägsnat sig eller tills grunden för gripandet annars har upphört. Inom sjöfarten får enligt samma bestämmelse den som gripits ombord på ett fartyg på order av fartygets befälhavare dock hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper en hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det.

På behandlingen av personer som hålls i förvar med stöd av lagen om ordningsvakter tillämpas vissa bestämmelser i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006). Ordningsvakten får placera den som tagits i förvar endast i en sådan förvaringslokal som administreras av ordningsvakter och som polisen har granskat och godkänt före tillställningens början. Ordningsvakten ska upprätta en undertecknad anmälan om förvar för varje person som hålls i förvar. När tillställningen är slut ska anmälan om förvar utan dröjsmål lämnas in till polisen. Det är i praktiken fråga om i huvudsak tillfälliga förvarslokaler som upprättats för offentliga tillställningar och lokaler ombord på fartyg.

Personer som gripits av privata säkerhetstjänster

Privata väktare som tillhandahåller säkerhetstjänster har inte rätt att ta personer i förvar. Undantag utgör dock den situation då väktarna på grund av ett sådant uppdrag som avses i 9 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002) sköter ordnings-

vaktuppgifter enligt lagen om ordningsvakter.

Enligt 28 § 1 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster har en väktare rätt att avlägsna en person från ett bevakningsområde, om personen inte avlägsnar sig på uppmaning av bevakningsområdets ägare eller innehavare eller ägarens eller innehavarens företrädare, eller om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på bevakningsområdet och väktaren har uppmanat personen i fråga att avlägsna sig.

Enligt lagens 28 § 2 mom. har en väktare som utför bevakningsuppgifter rätt att gripa en person som begått brott, om denna anträffas på bar gärning eller flyende fot och om fängelse kan följa på brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkäffningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri. En väktare får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Psykiatriska vårdinrättningar

Under de förutsättningar som anges i 2 kap. 8 § i mentalvårdslagen (1116/1990) kan beslut om psykiatrisk sjukvård oberoende av patientens vilja meddelas. Under de förutsättningar som anges i lagens 3 kap. 15 § får en åtalad oberoende av sin vilja tas in på sjukhus och hållas där för sinnesundersökning. Under de förutsättningar som anges i 4 kap. 21 § (1066/2009) kan en domstol bestämma att en person ska hållas i fängelse tills Institutet för hälsa och välfärd har utrett hans eller hennes behov av psykiatrisk sjukvård och meddelat sitt beslut om det. För att klarlägga behovet av psykiatrisk sjukvård för en person kan Institutet för hälsa och välfärd bestämma att han eller hon ska tas in på sjukhus för undersökning för högst 30 dagar. I lagens 4 kap. 22 § föreskrivs det om vård oberoende av den åtalades vilja när denne inte dömts till straff.

Under 2010 fanns det sammanlagt 29 127 patienter i institutionsvård inom specialområdet psykiatri. Av de nya patienterna under

2010 hade nästan en tredjedel (31 procent) tilldelats en psykiatrisk vårdplats på basis av en remiss till vård oberoende av vilja.

Till de psykiatriska vårdinrättningarna hör statliga sinnessjukhus (två st.), 20 sjukvårdsdistrikt och de 45 psykiatriska vårdinstitut som finns på Åland. Dessutom omfattar de psykiatriska vårdinrättningarna de specialiserade sjukhusen och enheterna vid hälsovårdscentralerna, sammanlagt sju till antalet, samt två enheter vid det psykiatriska sjukhuset för fångar.

Vårdinrättningar för äldre personer

Heldygnsvård för äldre personer ges på åldringshem, serviceboende med heldygnsomsorg och bäddavdelningarna vid hälsovårdscentralerna. År 2010 fanns det sammanlagt 49 571 personer i heldygnsvård. Av dem har uppskattningsvis 65 procent diagnostiserad svår eller medelsvår minnessjukdom. För dem som bor på vårdinrättningar för personer med minnessjukdom måste friheten att röra sig måste begränsas avsevärt för deras egen säkerhets skull.

Enligt miljöministeriets redogörelse beräknas antalet personer med minnessjukdom som behöver institutions- eller serviceboende stiga till över 90 000 fram till 2040 (Miljöministeriets rapporter 16/2012, s. 9).

I lagen finns inga bestämmelser om förfarandet när personer med minnessjukdom berövas sin frihet. Ett lagberedningsarbete i ärendet är anhängigt vid social- och hälsovårdsministeriet.

Vårdinrättningar för utvecklingsstörda

Enligt 32 § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) får specialomsorg ges till en person mot hans eller hennes vilja, om omvårdnaden inte kan ordnas på annat sätt och om det är skäl att befara att personen utan omvårdnad kan råka i allvarlig livs- eller hälsofara, eller om det av personens uppförande eller andra omständigheter framgår att han eller hon på grund av sin utvecklingsstörning är farlig för en annan persons säkerhet och i behov av omedelbar specialomsorg. Det fanns 18 inrättningar som tillhandahöll specialomsorg för utvecklings-

störda år 2008. År 2010 var ca 2 000 personer i institutionsvård. Det har varit 15–20 utvecklingsstörda personer per år som har fått vård oberoende av sin vilja. Antalet frihetsberövade personer är eventuellt ännu större än det, eftersom det begränsningarna av rörelsefriheten enligt lagen angående specialomsorger kan omfatta även personer som frivilligt blir vårdad.

Barnskyddsanstalter

Syftet med barnskyddslagen (417/2007) är att trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö, en harmonisk och mångsidig utveckling samt till särskilt skydd. Barnets föräldrar och vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets välfärd. I lagens 8 kap. anges förutsättningarna för brådskande placering av barn och i 9 kap. finns det bestämmelser om omhändertagande. I 10 kap. finns det allmänna bestämmelser om vård utom hemmet och bestämmelser om barnets ställning i vård utom hemmet. Enligt det kan vård utom hemmet också ordnas som anstaltsvård. Exempel på barnskyddsanstalter är barnhem och skolhem samt andra med dem jämförbara barnskyddsanstalter.

År 2009 var allt som allt över 16 000 barn och ungdomar placerade utanför hemmet. Det totala antalet utplacerade barn och ungdomar hade sjunkit med en och en halv procent jämfört med det föregående året. Av de utplacerade barnen och ungdomarna var 34 procent (5 668) i anstaltsvård. En knapp femtedel av de omhändertagna barnen hade omhändertagits mot de berördas vilja. Ungdomar i åldern 13–17 år är den grupp som mest omhändertas mot de berördas vilja. Av de yngre barnen är det mest spädbarn under ett år som omhändertas mot de berördas vilja.

I barnskyddslagens 11 kap. finns det bestämmelser om begränsningar i vård utom hemmet. Exempel på begränsningar enligt 11 kap. är begränsning av kontakterna (62 och 63 §), omhändertagande av ämnen och föremål (65 §), kroppsvisitation och kroppsbesiktning (66 §), granskning av egendom och försändelser samt kvarhållande av försändelser (67 §), fasthållande (68 §), begränsning av rörelsefriheten (69 §) och särskild omsorg (71, 72 och 73 §).

Sjukvårdsanstalter

Kapitel 2 i lagen om missbrukarvård (41/1986) gäller vård oberoende av missbrukarens vilja på grund av hälsorisk eller våldsamhet. Enligt lagens 11 § kan den ansvariga läkaren vid en hälsovårdscentral eller en behörig överläkare vid ett sjukhus med stöd av ett utlåtande av en annan läkare förordna att någon på grund av hälsorisk och oberoende av sin vilja ska tas in för vård under högst fem dygn. Enligt lagens 12 § får en tjänsteinnehavare enligt 10 § 2 mom. i socialvårdslagen (710/1982) förordna att en person på grund av våldsamhet ska tas in för vård under högst fem dygn. Om den vårdtid som avses i 12 § har visat sig vara för kort kan förvaltningsdomstolen på framställning av socialnämnden besluta att en person ska förordnas till vård under högst 30 dygn. I praktiken tillämpas denna möjlighet till vård oberoende av missbrukarens vilja nästan inte alls.

Vid social- och hälsovårdsministeriet pågår beredningen av ett lagförslag om vård för mödrar som är missbrukare oberoende av deras vilja. Lagförslaget ska innefatta bestämmelser om begränsning av självbestämmanderätten under vården.

Med stöd av 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986) får den som har insjuknat i en allmänfarlig smittsam sjukdom eller som med fog misstänks ha insjuknat isoleras på en sjukvårdsanstalt högst två månader. Den som har insjuknat i en allmänfarlig smittsam sjukdom kan på isoleringsplatsen och oberoende av sin vilja ges sådan vård som är nödvändig för förhindrande av att sjukdomen sprids.

2.3 Den nationella lagstiftningen om tillsynsorgan och tillsynsmyndigheter samt praxis

Riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet

I Finland är riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet allmänna myndigheter för laglighetskontroll.

Bestämmelser om valet av och uppgifterna för justitiekanslern i statsrådet och riksdagens

justitieombudsman finns i Finlands grundlag.

Enligt 108 § i grundlagen ska justitiekanslern övervaka lagligheten av statsrådets och republikens presidents ämbetsåtgärder. Såväl justitiekanslern (108 §) som justitieombudsmannen (109 §) ska också övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar dessa institutioner att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt 111 § har justitiekanslern och justitieombudsmannen rätt att av myndigheterna och av andra som sköter offentliga uppdrag få de upplysningar som de behöver för sin laglighetskontroll.

Med stöd av lagen om fördelningen av åligganden mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman (1224/1990) är justitiekanslern befriad från skyldigheten att övervaka vissa ärenden som hör till riksdagens justitieombudsman. Exempel på sådana ärenden är de som gäller försvarsministeriet, med undantag för statsrådets och dess medlemmars ämbetsåtgärder, försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och krishanteringspersonal som avses i lagen om militär krishantering (211/2006) samt militära rättegångar (militära rättegångslagen, 326/1983). Justitiekanslern är även befriad från skyldigheten att övervaka ärenden som gäller gripande, anhållande, häktning och reseförbud enligt tvångsmedelslagen, tagande i förvar eller annat frihetsberövande samt fängelser och andra sådana inrättningar i vilka någon har intagits mot sin vilja. Justitiekanslern överför i regel dessa ärenden till justitieombudsmannen.

I det följande beskrivs framför allt den övervakning som sköts av riksdagens justitieombudsman.

Enligt 5 § i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002) inspekterar justitieombudsmannen vid behov fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas. Justitieombudsmannen inspekterar även försvarsmaktens olika enheter och de finländska militära krishanterings-

styrkorna för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt den fredsbevarande personalen behandlas.

Inspektionerna utförs av justitieombudsmannen eller biträdande justitieombudsmannen, biträdd av juristföredragande, notarier eller inspektörer. På förordnande av justitieombudsmannen kan kansliets föredragande även utföra inspektioner självständigt.

Det informeras inte nödvändigtvis om inspektionerna i förväg. Under de senaste åren har en del av inspektionerna t.ex. i fängelser och polisens förvaringslokaler varit oanmälda.

Justitieombudsmannen har rätt att få all information som behövs för laglighetskontrollen av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag (lagen om riksdagens justitieombudsman, 7 §).

Vid en inspektion har justitieombudsmannen eller en representant för justitieombudsmannen rätt att göra sig förtrogen med alla ämbetsverkets eller inrättningens lokaliteter och datasystem samt att enskilt få samtala med ämbetsverkets eller inrättningens personal och de som tjänstgör eller är intagna där.

I samband med inspektionerna ska de personer som är intagna vid inrättningarna och beväringarna ges tillfälle att enskilt få samtala med justitieombudsmannen eller justitieombudsmannens företrädare. Målet är att alla som vill ska ha möjlighet att delta i sådana samtal.

I samband med de flesta inspektioner samtalalar man även med ledningen för inrättningen. Före eller under inspektionen kan man även granska dokument som är aktuella. I de flesta fall antecknas justitieombudsmannens ståndpunkter om vad som observerats i samband med inspektionen i ett protokoll som sänds till föremålet för inspektionen. Justitieombudsmannen kan även på eget initiativ låta klarlägga missförhållanden som kommit fram i samband med inspektionen.

Inspektionerna har en viktig förebyggande funktion. Samtidigt ger de sådan information om inrättningarnas verksamhetsförutsättningar och förhållanden som är användbar även vid utredningen av eventuella klagomål.

År 2008 inspekterade justitieombudsmannen 71 objekt. Fem av dem var slutna fängelser. Av polisnrättningarnas förvaringslokaler

för frihetsberövade inspekterades två lokaler. Även förvaringslokalen vid den enhet av rörliga polisen som finns vid Helsingfors–Vanda flygfält, två psykiatriska sjukhus, bäddavdelningen vid en hälsovårdscentral och elva socialvårdsinstitutioner inspekterades. Till socialvårdsinstitutionerna hörde bland annat fyra enheter inom vården av utvecklingsstörda, ett skolhem, ett ålderdomshem och en privat barnskyddsanstalt.

År 2009 inspekterade justitieombudsmannen 57 objekt. Sju slutna fängelser, två enheter vid det psykiatriska sjukhuset för fångar, två fängelsepolikliniker och tre av polisnrättningarnas förvaringslokaler för frihetsberövade inspekterades. Även en förvaringslokal för berusade, två mottagningscentraler, två psykiatriska sjukhus och fyra socialvårdsinstitutioner inspekterades. Till socialvårdsinstitutionerna hörde två institutioner inom vården av utvecklingsstörda, ett skolhem och en privat barnskyddsanstalt.

Åren 2008 och 2009 inspekterades dessutom ett flertal truppförband inom försvarsmakten och enheter inom gränsbevakningsväsendet.

År 2010 inspekterade justitieombudsmannen 68 objekt. Fem fängelser och sju av polisnrättningarnas förvaringslokaler inspekterades. Polisfängelset i Böle besöktes tre gånger. Dessutom inspekterades till exempel Niuvanniemi sinnessjukhus, mottagningscentralen i Kotka och utlänningspolisen i Kotka.

År 2011 inspekterades totalt 118 objekt, dvs. nästan dubbelt så många som året innan. Alla inspektioner var dock inte inriktade på slutna inrättningar. Till exempel inspekterades 11 fängelser och 14 polishäkten. Största delen av inspektionerna gjordes utan förhandsanmälan. Dessutom inspekterades bl.a. förläggningen och förvarsenheten i Krämertsskog samt förläggningarna i Uleåborg och Rovaniemi, varav den sistnämnda upprätthålls av Finlands Röda Kors. Justitieombudsmannen inspekterade även flera socialvårdsanstalter, såsom barn- och ungdomshem.

Polisen

Laglighetskontrollen i fråga om polisens verksamhet kan delas in i organisationsintern

och allmän tillsyn. Till den senare tillsynen hör även systemet för undersökning av polisbrott, där en extern part – en allmän åklagare – är undersökningsledare.

Inrikesministeriet ansvarar för styrningen av och den interna tillsynen över polisens ansvarsområde. Centralförvaltningsmyndighet som lyder under ministeriet är Polisstyrelsen, som är polisens högsta ledning. Riksomfattande enheter som lyder under Polisstyrelsen är centralkriminalpolisen, skyddspolisen, rörliga polisen, Polisyrkeshögskolan och Polisens teknikcentral samt polisinsinrättningarna, som är lokala förvaltningsmyndigheter. Inrikesministeriet har den 2 oktober 2012 genom sitt beslut (SM022:00/2012I) bestämt att rörliga polisen dras in som administrativ enhet och att antalet polisinsinrättningar minskas från 24 till 11.

I egenskap av polisens högsta ledning styr Polisstyrelsen laglighetskontrollen i hela landet, granskar att polisens enheter handlar lagenligt och behandlar klagomål som lämnats in till den (inrikesministeriets föreskrift SM-2006-01324/Tu-42). Cheferna för de olika enheterna inom polisen ska förrätta regelbundna inspektioner av verksamheten och verksamhetens laglighet i de enheter som lyder under dem.

Bestämmelser om behandlingen av häktade, anhållna och gripna personer som hålls i polisens lokaler finns i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och i statsrådets förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen (645/2008). Enligt lagen ska det för var och en av polisens förvaringslokaler utses en chef, som i regel ska vara en anhållningsberättigad tjänsteman. Chefen ska övervaka att lagen samt bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den följs i förvaringslokalen. Enligt lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (2 kap. 1 §) godkänns polisens förvaringslokaler av Polisstyrelsen.

Brottspåföljdsmyndigheten

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet har till uppgift att säkerställa att verkställandet av straff och häktningar sker på ett tillräckligt enhetligt sätt och att över-

vaka att verksamheten inom brottspåföljdsregionerna är laglig och ändamålsenlig.

Brottspåföljdsmyndighetens interna inspektion har till uppgift att utreda för myndighetens ledning om den interna tillsynen är ändamålsenlig och tillräcklig, att utveckla riskhanteringen inom myndigheten och att utföra de inspektioner som förordnats av generaldirektören.

Den interna inspektionen utför årligen 3–4 inspektioner vid fängelser och/eller byråer för samhällspåföljder. Inspektionerna av fängelser har olika teman som gäller fångarnas rättigheter och skyldigheter, hur fångverksamheten ordnas samt ekonomi- och personalförvaltningen.

Den interna inspektionen gör dessutom utredningar om alla enheter. I detta sammanhang begränsas utredningen till hur man har följt bestämmelserna och anvisningarna för ett visst uppgiftsområde i verksamhetsenheten i fråga.

Uppgifterna för inspektionerna och utredningarna inhämtas genom datasystem eller separata förfrågningar.

Gränsbevakningsväsendet

Till gränsbevakningsväsendets laglighetskontroll, som föreskrivits i gränsbevakningslagen (578/2005), hör såväl daglig tillsyn som sådan granskning som kompletteras genom rapporter. Den primära skyldigheten för gränsbevakningsväsendets ledning är att övervaka de lokala bevakningssektionerna. Tillsynsskyldigheten omfattar bland annat tillsynen över förundersökningar och användningen av tvångsmedel samt ärenden som gäller militär disciplin.

Tullen

Tullen är tvungen att i brottsbekämpningsuppgifter regelbundet intervensera i de brottsmisstänkta personliga frihet. Tullen utför bl.a. intern laglighetskontroll som gäller användningen av tvångsmedel i enlighet med en utarbetad plan. Lagligheten vid användning av tvångsmedel tillses dessutom i samband med förmännens normala verksamhet. Inspektioner av att tvångsmedlen används rätt utförs också utifrån klagomål och i övrigt

med anledning av behov som iakttagits i praktiken inom verksamheten.

Försvarsmakten

Försvarsministeriet ansvarar för styrningen av försvarsmaktens ansvarsområde. Enligt 5 § i statsrådets förordning om försvarsmakten (1319/2007) övervakar försvarsmaktens assessor lagenligheten i försvarsmaktens interna verksamhet och den militära rättsvården, vilket även inbegriper tillsyn över användningen av tvångsmedel. Tillsynsåtgärderna och kontrollerna utförs i praktiken av huvudstabens juridiska avdelning under ledning av assessorn.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

Enligt 1 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) är Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) ett centralt ämbetsverk under social- och hälsovårdsministeriet som genom styrning och tillsyn ska främja tillgodoseendet av rättsskyddet och tjänsternas kvalitet inom social- och hälsovården samt hanteringen av hälso-risker i livsmiljön och hos befolkningen. Regionförvaltningsverken övervakar inom sina ansvarsområden att social- och hälsovårdstjänsterna håller den nivå som lagen kräver. Genom sin verksamhet främjar de tillgodoseendet av medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter och rättsskydd.

Valvira och regionförvaltningsverken kan granska verksamheten hos de enheter som tillhandahåller social- och hälsovårdstjänster samt de verksamhetsenheter och lokaler som används vid ordnandet av denna verksamhet när det finns grundad anledning för en granskning. Valvira kan dessutom av grundad anledning bestämma att ett regionförvaltningsverk ska utföra en inspektion.

En inspektion kan utföras utan förhandsanmälan. Trots sekretessbestämmelserna ska alla dokument som inspektören ber att få och som är nödvändiga för inspektionen visas i samband med en inspektion. Inspektören ska dessutom trots sekretessbestämmelserna avgiftsfritt få de kopior han eller hon begär av

de dokument som är nödvändiga för inspektionen. Inspektören kan ta hjälp av sådana sakkunniga som behövs för att inspektionen ska kunna genomföras.

Valviras verksamhet stöds av ett nät av permanenta sakkunniga inom det medicinska området. Valvira har över 300 permanent sakkunniga att anlita. De representerar den främsta sakkunskapen inom sin bransch i Finland. Deras skriftliga utlåtanden är i en central position när Valviras beslut och utlåtanden bereds och ärenden avgörs. De sakkunniga deltar vid behov även i inspektionerna. Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på verkets sakkunniga.

Tillsynen över servicesystemet för social- och hälsovården är regelbunden och grundar sig på den tillsynsplan som Valvira och regionförvaltningsverken tillsammans verkställer.

2.4 Ikraftsättande av det fakultativa protokollet i de nordiska länderna och i vissa andra länder

Sverige

Sverige ratificerade det fakultativa protokollet i september 2005. I regeringspropositionen om ratificering (2004/05:107) ingick ett förslag med vissa lagändringar.

I regeringspropositionen konstaterades det att den europeiska konventionen mot tortyr och det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr ställer likartade krav på konventionsstaterna. Det påpekades att bland annat frihetsberövande betraktas på samma sätt i bägge dokumenten. Det sades även att den underkommitté som inrättats genom protokollet besöker samma inrättningar och platser där frihetsberövade personer är placerade som den europeiska tortyrkommittén CPT. På så sätt ansågs det mest ändamålsenligt att godkänna protokollet genom en ändring av lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr, så att den även gäller protokollet.

I regeringspropositionen föreslogs det att riksdagens ombudsmän (JO) och justitiekanslern ska utses till nationellt besöksorgan. Det konstaterades att JO är helt fristående från

regeringen. JO inspekterar platser där frihetsberövade personer är placerade, till exempel fängelser, häkten och sjukvårdsinrättningar inom rättspsykiatri. I samband med en inspektion har JO rätt att få den information av myndigheterna som han eller hon begär. I regeringspropositionen konstateras det vidare att det av JO:s ämbetsberättelser framgår att det har gjorts cirka 4–5 inspektioner per år vid häkten och kriminalvårdsanstalter under åren 1999–2004. Utöver detta har JO även besökt andra platser i samhället där personer hålls frihetsberövade på det sätt som avses i protokollet, till exempel slutna ungdomshem. I regeringspropositionen uppmärksammanade man även att det inte definieras i protokollet vad som avses med ”regelbundna besök”. Om man ser till vedertagen praxis kan det enligt propositionen anses att JO:s inspektioner uppfyller protokollets kriterier för regelbundenhet. Även justitiekanslern övervakar lagligheten i myndigheternas åtgärder. Som en del av laglighetskontrollen genomför han även inspektioner hos myndigheterna.

Enligt regeringspropositionen uppfyller de tillsynsuppgifter som JO och justitiekanslern hade innan protokollet ratificerades protokollets krav på det nationella besöksorganet. Lagstiftningen ändrades alltså inte till denna del. I samband med ratificeringen utsåg Sverige JO och justitiekanslern till nationellt besöksorgan, men förbehöll sig samtidigt möjligheten att vid behov kunna ändra detta beslut i framtiden.

Den internationella underkommittén besökte Sverige 2008. I sin rapport om genomförandet av protokollet i Sverige (41 punkten) gav underkommittén rekommendationer om de viktigaste frågorna som gäller de nationella förebyggande mekanismerna. Enligt underkommittén är det inte säkert att protokollets mål att förebygga tortyr och annan förbjuden behandling eller bestraffning uppfylls genom att JO och justitiekanslern utsågs till nationell förebyggande mekanism. Kommittén konstaterade bl.a. att de sakkunniga ska ha kompetens på flera olika områden, inbegripet medicin och psykologi samt frågor som gäller barn och jämställdhet mellan könen. Sverige måste dessutom se till att den nationella förebyggande mekanismen får till-

räckliga resurser och tillräcklig utbildning för att kunna sköta sitt tillsynsuppdrag. Underkommittén konstaterade också att JO:s och justitiekanslerns behörighet främst gäller behandlingen av klagomål från enskilda och att den därför skiljer sig i betydande grad från den förebyggande uppgift som de nationella förebyggande mekanismerna förutsätts ha.

JO i Sverige inledde sin verksamhet som nationellt besöksorgan den 1 juli 2011.

Danmark

Danmark ratificerade det fakultativa protokollet 2004.

Även i Danmark konstaterades det i samband med beredningen av ratificeringen att skyldigheterna i anslutning till den internationella underkommittén liknar dem som Danmark redan har förbundit sig till med stöd av den tidigare nämnda europeiska konventionen när det gäller tortyrkommittén CPT. Danmarks justitieombudsman hade också före ikraftsättandet av protokollet behörighet att sköta de uppgifter som protokollet förutsätter, t.ex. att inspektera inrättningar där personer hålls frihetsberövade.

I Danmark ansågs det då att ratificeringen av protokollet inte krävde några lagändringar i fråga om den nationella förebyggande mekanismen, eftersom den gällande lagstiftningen och gällande praxis räckte för att fullgöra skyldigheterna enligt protokollet och bestämmelserna om parlamentets justitieombudsman (Folketingets Ombudsmand) uppfyllde de krav som ställdes.

År 2007 utsågs Folketingets Ombudsmand till nationell förebyggande mekanism av det danska utrikesministeriet.

År 2008 fogade Danmark en bestämmelse till lagen om ikraftsättande av protokollet, som innebar att ombudsmannens tillsynsbefogenheter utökades till att även gälla bland annat privata inrättningar. Ombudsmannen kan övervaka förhållandena för de frihetsberövade i privata inrättningar, om frihetsberövandet har skett med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller för att verkställa ett sådant beslut, eller om en offentlig myndighet har gett sitt godkännande eller tillstånd till att frihetsberövandet verkställs vid en privat inrättning. Om bestämmelserna om of-

fentlig förvaltning i enlighet med lag eller förvaltningspraxis helt eller delvis tillämpas på föreningar, inrättningar, sammanslutningar eller andra motsvarande aktörer, kan ombudsmannen besluta att dessa ska omfattas av inspektionerna. Som exempel på privata aktörer som omfattas av inspektionerna nämner man hem för barn eller åldringar.

Mål för den nationella förebyggande mekanismen anses vara statliga fängelser och andra straffanstalter, psykiatriska sjukhus, häkten (eller förvaringslokaler), psykiatriska inrättningar eller socialvårdsanstalter samt andra inrättningar och lokaler där människor hålls i förvar mot sin vilja.

I Danmark gör ombudsmannen årligen cirka 40 inspektioner i egenskap av nationell förebyggande mekanism. Dessa inspektioner är mera begränsade än de som ombudsmannen gör med stöd av den behörighet han eller hon har från tidigare. De inspektioner som ombudsmannen gör i egenskap av nationell förebyggande mekanism är dessutom annorlunda till sin natur, eftersom de uttryckligen gäller genomförandet av bestämmelserna i FN:s tortyrkonvention. För att ombudsmannen ska ha tillgång till ändamålsenlig professionell expertis och annan sakkunskap när han eller hon använder sig av de befogenheter som protokollet ger, har det nationella institutet för mänskliga rättigheter (Institut for Menneskerettigheder, IMR) och centret för tortyroffer (Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre, RCT) ålagt att utse personer med särskild sakkunskap inom juridik eller mänskliga rättigheter som ska vara tillgängliga för den nationella förebyggande mekanismen. Enligt den danska regeringen deltar i allmänhet cirka fyra personer i varje enskild inspektion, och bland dessa ingår de experter som institutet för mänskliga rättigheter och centret för tortyroffer har utsett.

Norge

Norge förbereder ratificeringen av det fakultativa protokollet.

Vissa andra länder

Det vanligaste är att medlemsländerna i Europarådet har utsett justitieombudsmannen

eller justitiekanslern till nationell förebyggande mekanism. I Estland handhas uppgiften av justitiekanslern. I Frankrike har man dock inrättat ett helt nytt organ. I Storbritannien sköts uppgiften av sammanlagt 18 organ, och ett av dem samordnar verksamheten.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är att upprätta ett system för regelbundna besök som genomförs av företrädare för oberoende internationella och nationella organ på platser där personer hålls frihetsberövade. Syftet med systemet är att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Syftet med regeringens proposition är att protokollet ska träda i kraft i Finland.

Ett annat syfte är att ge underkommittén de befogenheter som den behöver för att kunna fullgöra sitt mandat enligt protokollet. Ett tredje syfte är att utfärda de bestämmelser som behövs för att man ska kunna utse den nationella förebyggande mekanism som avses i protokollet.

3.2 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att riksdagen antar det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning samt en lag om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om tillämpningen av protokollet.

Det föreslås att bestämmelser om befogenheterna för den underkommitté som inrättats med stöd av protokollet ska ingå i lagen. Det föreslås också att bestämmelserna till sitt huvudsakliga innehåll ska motsvara bestämmelserna om CPT:s uppgifter och befogenheter.

Enligt protokollet kan konventionsstaterna utse ett eller flera redan existerande organ till nationell förebyggande mekanism.

I Finland uppfyller riksdagens justitieombudsman bäst de krav som ställs på den nationella förebyggande mekanismen, och det är inte ändamålsenligt att inrätta ett nytt organ som ska ha hand om de uppgifter som justitieombudsmannen redan sköter. Därför föreslås det att riksdagens justitieombudsman utses till nationell förebyggande mekanism.

Enligt förslaget ska lagen om riksdagens justitieombudsman ändras så att ett nytt 1 a kap. införs (11 a–11 h §). I kapitlet finns bestämmelser om justitieombudsmannens uppdrag som nationell förebyggande mekanism mot tortyr.

Det föreslagna 1 a kap. ska innehålla bestämmelser om omfattningen av den nationella förebyggande mekanismens inspektionsrätt och sättet att genomföra inspektionerna och om justitieombudsmannens rätt till upplysningar. I kapitlet ska det också föreskrivas om justitieombudsmannens rätt att lämna upplysningar till den internationella underkommittén. Enligt förslaget ska justitieombudsmannen ges rätt att ge rekommendationer till de övervakade och att anlita sakkunniga vid skötseln av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. I kapitlet ska det också föreskrivas om förbud mot att bestämma påföljder för den som lämnat uppgifter till den nationella förebyggande mekanismen.

I detta sammanhang föreslås även vissa preciseringar av formuleringarna i 5 § i lagen om riksdagens justitieombudsman.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Underkommitténs verksamhet finansieras ur FN:s medel. Dessutom har det inrättats en särskild fond vid FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Fonden förvaltas av högkommissariens kontor. Syftet med fonden är att i konventionsstaterna stödja verkställandet av de resolutioner som antagits av underkommittén. Det är möjligt att även Finland i framtiden stöder fonden.

Underkommittén har som mål att besöka varje konventionsstat en gång per 4–5 år.

Avsikten är att justitieministeriet ska svara för de allmänna arrangemangen vid underkommitténs besök i Finland. Dessa nya uppgifter kan skötas med nuvarande personal och organisation. Justitieministeriet ansvarar också för kontakterna med Europarådets tortyrkommitté CPT.

I protokollet förutsätts det att en konventionsstat ska förse den nationella förebyggande mekanismen med sådana resurser som den behöver för sin verksamhet. För att de uppgifter som hänför sig till protokollet ska kunna skötas på behörigt sätt krävs det att justitieombudsmannens inspektionsverksamhet utvidgas, att innehållet i inspektionerna utvecklas och att kansliet anlitar externa sakkunniga. När riksdagens justitieombudsman utses till nationell förebyggande mekanism för det även med sig nya rapporteringsskyldigheter och ökat internationellt samarbete.

FN:s kommitté mot tortyr har i sin samlade bedömning av den 3 juni 2011 om Finlands femte och sjätte periodiska rapport fäst uppmärksamhet vid riksdagens justitieombudsmans resurser och rekommenderat att Finland garanterar tillräckliga person- och penningresurser till justitieombudsmannen för att möjliggöra tillräckligt frekventa besök utan förhandsanmälan till platser för frihetsberövande där frihetsberövade personer kan hållas i förvar.

Protokollet innehåller inga detaljerade bestämmelser om hur ofta den nationella förebyggande mekanismen ska utföra sina inspektioner eller om hur många medlemmar som ska ingå i den grupp som utför inspektionerna eller om gruppens sammansättning. Underkommittén har tagit ställning till saken i sina landsrapporter, och det är möjligt att dessa ställningstaganden även kommer att påverka hur stora de ekonomiska konsekvenserna blir.

Kravet att effektivt sköta åliggandena i protokollet tillstyrker ökade personalresurser vid riksdagens justitieombudsmans kansli.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Såsom redan har konstaterats kräver fullgörandet av skyldigheterna enligt protokollet en

utvidgning av justitieombudsmannens inspektionsverksamhet. Även justitieministeriets och de andra behöriga ministeriernas uppgifter ökar i viss grad.

Syftet med att anta protokollet är inte att ersätta de olika myndigheternas interna laglighetskontroll. Till denna del har det alltså inga konsekvenser för myndigheternas verksamhet om protokollet antas.

4.3 Konsekvenser för individens ställning

Genom protokollet stärks statens skyldighet att agera för att genomföra förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Genom att det utses en nationell förebyggande mekanism blir också förebyggandet av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning effektivare. Protokollet stärker skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för frihetsberövade.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Den förebyggande mekanismen stärker rättsstatsprincipen genom att den effektiviserar den oberoende övervakningen av myndigheternas verksamhet. Den ökar även medvetenheten om vilken ställning och vilka rättigheter frihetsberövade personer och personer på olika inrättningar har.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Avtalsförhandlingar

Det fakultativa protokollet till konventionen förhandlades fram mellan åren 1992 och 2002 av en arbetsgrupp under FN:s kommission för mänskliga rättigheter. FN:s generalförsamling antog i december 2002 protokollet efter omröstning, och protokollet öppnades för undertecknande i februari 2003.

Protokollet trädde i kraft internationellt den 22 juni 2006, när det tjugonde ratifikations- och/eller anslutningsinstrumentet deponerades hos FN:s generalsekreterare. Fram till utgången av september 2012 har 71 stater undertecknat protokollet och 63 stater ratificerat eller anslutit sig till det.

5.2 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Finland undertecknade protokollet den 23 september 2003.

År 2004 bad utrikesministeriet olika myndigheter om yttranden om förutsättningarna för en ratificering av protokollet. Yttranden gavs av justitieministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, riksdagens biträdande justitieombudsman och justitiekanslern. Enligt yttrandena ansågs det inte vara ändamålsenligt att ett nytt tillsynsorgan inrättas, utan det ansågs att tillsynen skulle ordnas inom ramen för de organ eller myndigheter som redan finns.

Utrikesministeriet tillsatte hösten 2006 en arbetsgrupp med uppgift att utreda hur man i Finland kunde fullgöra skyldigheten i det fakultativa protokollet att ordna den nationella tillsynen över konventionen. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 25 mars 2011. I betänkandet framlades förslaget att riksdagens justitieombudsman utses till nationell förebyggande mekanism.

Betänkandet sändes på remiss till sammanlagt 54 myndigheter och medborgarorganisationer samt Ålands landskapsregering. I yttrandena ansågs det vara viktigt att sätta protokollet i kraft och förslaget att utse riksdagens justitieombudsman till nationell förebyggande mekanism vann ett brett understöd. I flera yttranden fäste man också uppmärksamhet vid behovet att utveckla statistikföringen över frihetsberövade personer. I yttrandet från Ålands landskapsregering ansåg man att bifall av lagtinget krävs för att protokollet ska träda i kraft i landskapet.

DETALJMOTIVERING

1 Protokollens innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Del I. Artiklarna 1-4. Allmänna principer

Artikel 1. Enligt artikeln är avsikten att inrätta ett system för regelbundna besök. Besöken genomförs av oberoende internationella och nationella organ på platser där personer hålls frihetsberövade. Syftet med besöken är att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 2. Genom protokollet upprättas en underkommitté till kommittén mot tortyr. Underkommittén ska fullgöra de uppgifter som den blivit ålagd i protokollet. Underkommittén ska verka inom ramen för FN:s stadga och vägledas av stadgans syften och principer samt FN:s normer för behandlingen av frihetsberövade personer. Underkommittén ska även vägledas av principerna om förtrolighet, opartiskhet, ickeselektivitet, universalitet och objektivitet. Vid verkställande av bestämmelserna i protokollet ska underkommittén och konventionsstaterna samarbeta.

Underkommittén inledde sin verksamhet i februari 2007. Fram till utgången av september 2012 har kommittén haft sju sammanträden och besökt sexton länder: 2007 Mauritius och Maldiverna, 2008 Sverige, Benin och Mexiko, 2009 Paraguay, Honduras och Kambodja, 2010 Libanon, Bolivia och Liberia, 2011 Ukraina, Brasilien och Mali och 2012 Argentina och Kirgizistan och på nytt Honduras.

Artikel 3. De stater som är parter är skyldiga att inrätta eller utse en eller flera besöksorgan på nationell nivå. Även om det inte i protokollet föreskrivs om det nationella besöksorganets natur, ska besöksorganet uppfylla en del krav som hänförs till protokollet. Staterna kan välja om ett nytt organ inrättas på nationell nivå eller om befogenheterna för ett existerande organ utökas att om-

fatta även de uppgifter som hänförs till protokollet.

Artikel 4. Konventionsstaterna ska tillåta besök av internationella och nationella besöksorgan till varje plats under dess jurisdiktion eller kontroll där personer är eller kan hållas frihetsberövade med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medgivande. Syftet med inspektionerna är att stärka skyddet mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och att genom dem förebygga sådan behandling eller bestraffning.

Definitionen på de platser där frihetsberövade personer kan hållas i förvar är omfattande och täcker alla inrättningar och anläggningar där personer som på det avsedda sättet berövats sin frihet kan hållas i förvar.

Även begreppet frihetsberövande är omfattande och innefattar inte enbart tagande i förvar och häktning, utan även alla slag av placering av en person med myndigheters medgivande på en inrättning eller annan plats som personen i fråga inte kan lämna frivilligt. Myndigheten kan vara en rättskipningsmyndighet, såsom polisen, en åklagare eller domstol, förvaltningsmyndighet eller vilken som helst annan myndighet som har behörighet att besluta om placeringen av en person på en inrättning. Till artikelns tillämpningsområde hör även t.ex. privata ordningsvakter och högsjöfartygs befälhavare till den del som de använder i lagen definierade befogenheter att gripa eller hålla kvar personer.

Besök kan göras på bland annat fängelser, polis-inrättningar och häkten, förvarsenheter för utlänningar, psykiatriska kliniker, skolor, barnskyddsanstalter och vårdinrättningar för äldre och utvecklingsstörda. Till den del inrättningar som upprätthålls av privata och andra förvarsplatser har en sådan förbindelse till myndigheter som avses i protokollet innefattas även de i definitionen. Även förvarsplatser för frihetsberövade personer ombord på fartyg omfattas av definitionen. Besök ska dessutom kunna göras på

flygplan, som är i privat besittning eller ägo, eller i andra samfärdsmedel, med vilka myndigheter låter transportera frihetsberövade personer på åtgärd aven myndighet eller med myndighetens samtycke eller medgivande.

CPT har redan en motsvarande rätt att komma till Finland och utföra inspektioner.

Del II. Artiklarna 5-10. Formella krav på underkommittén

Artikel 5. Artikeln innehåller bestämmelser om de kvalifikationer som den internationella underkommitténs medlemmar ska ha. Underkommitténs medlemmar ska ha högt moraliskt anseende och ha erkänd sakkunskap på området för rättskipning. Medlemmarna ska tjänstgöra i egenskap av enskilda personer, vara oberoende och opartiska och stå till underkommitténs förfogande på ett effektivt sätt. Val av medlemmar till underkommittén, som för närvarande består av 25 medlemmar, ordnades senast i oktober 2010.

Artikel 6. Till medlemmar i underkommittén får varje konventionsstat föreslå högst två kandidater som uppfyller de fordringar som anges i artikel 5 och artikel 6.2. Konventionsstaten ska i samband med nomineringen lämna detaljerade uppgifter om kandidaternas meriter. Senast fem månader före valet av medlemmar till underkommittén ska För-enta nationernas generalsekreterare skriftligen uppmana konventionsstaterna att lämna förslag inom tre månader. Före valet ska generalsekreteraren delge konventionsstaterna en förteckning i alfabetisk ordning över alla kandidater som föreslagits. I förteckningen ska det anges vilka konventionsstater som har föreslagit dem.

Artikel 7. Artikeln innehåller bestämmelser om valet av medlemmarna till den internationella underkommittén. Vid valet av medlemmar ska det i första hand beaktas om kandidaten uppfyller kraven och kriterierna i artikel 5 i protokollet.

Artikel 8. Artikeln innehåller bestämmelser om hur en medlem av underkommittén som är förhindrad att sköta sin uppgift ersätts med en ny medlem.

Artikel 9. Underkommitténs medlemmar ska väljas för en tid av fyra år och de kan återväljas en gång.

Artikel 10. Underkommittén ska själv utse sitt presidium för en tid av två år. Presidiet kan återväljas. Underkommittén ska anta sin egen arbetsordning, som ska innehålla de bestämmelser som anges i artikel 10.2.

Artiklarna 5–10 förutsätter inga ändringar i den nationella lagstiftningen.

Del III. Artiklarna 11-16. Underkommitténs mandat

Artikel 11. I artikeln anges underkommitténs mandat. Enligt mandatet ska underkommittén göra besök i konventionsstaterna på de platser som avses i artikel 4 i protokollet och ge konventionsstaterna rekommendationer om skydd av frihetsberövade personer mot tortyr och annan förbjuden behandling.

Dessutom ska underkommittén vid behov råda och hjälpa konventionsstaterna att upprätta nationella förebyggande mekanismer och hålla direkt och, vid behov, konfidentiell kontakt med dessa mekanismer. Underkommittén ska också erbjuda konventionsstaterna utbildning och teknisk hjälp för att förstärka de nationella förebyggande mekanismernas duglighet, råda och hjälpa dem med att bedöma vilka behoven är och vilka åtgärder som behövs för att förstärka skyddet av frihetsberövade personer samt framföra rekommendationer och synpunkter till konventionsstaterna i syfte att förstärka de nationella förebyggande mekanismernas duglighet och mandat. I syfte att förebygga tortyr i allmänhet ska underkommittén samarbeta med andra av FN:s organ och mekanismer samt med internationella, regionala och nationella institutioner och organisationer.

Underkommitténs mandat står i samband med de uppgifter som ska ingå i riksdagens justitieombudsmans uppgifter när denne verkar som nationell förebyggande mekanism mot tortyr. Underkommittén och de nationella förebyggande mekanismerna samarbetar vid behov.

Artikel 12. Enligt artikeln ska konventionsstaterna ta emot underkommitténs medlemmar på sitt territorium och ge dem tillträde till de platser som avses i artikel 4. Medlemmarna ska dessutom lämnas alla relevanta upplysningar som de begär för att ta ställ-

ning till vilka behov som finns att förstärka frihetsberövade personers skydd.

Enligt 11 § i utlänningslagen (301/2004) krävs det av en utlänning som kommer till Finland att han eller hon har ett sådant giltigt resedokument som förutsätts och som berättigar till gränsövergång, att han eller hon har ett sådant giltigt visum, uppehållstillstånd, uppehållstillstånd för arbetstagare eller uppehållstillstånd för näringsidkare som krävs, om inte något annat följer av Europeiska gemenskapernas lagstiftning eller ett internationellt fördrag som är bindande för Finland.

Bestämmelser som gäller utlänningsansökan finns också i kodexen om Schengengränserna (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 562/2006 av den 15 mars 2006 om en gemenskapskodex om gränspassage för personer.

Bestämmelser om visering finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 810/2009 av den 13 juli 2009 om införande av en gemenskapskodex om viseringar (viseringskodex). Kapitel IV i viseringskodexen (artiklarna 24–32) innehåller bestämmelser om utfärdande av visering. Artikel 16 i viseringskodexen gäller uttagning av visumavgift. Enligt artikel 16.5 b kan undantag från viseringsavgift beviljas för innehavare av tjänste- och diplomatpass och enligt artikel 16.6 är det tillåtet att i enskilda fall avstå från att ta ut viseringsavgiften eller sänka den om en sådan åtgärd syftar till att främja kultur- eller idrottsintressen, utrikespolitiska, utvecklingspolitiska och andra väsentliga allmänintressen eller av humanitära skäl.

I protokollet anges ingenting om visumfrihet för underkommitténs medlemmar. Detta gäller emellertid artikel VII i konventionen rörande FN:s privilegier och immunitet (FördrS 23–24/1958) som antagits 1946. I 26 § i kapitlet bestäms nämligen att sakkunniga och andra personer som inte har FN:s laissez-passer-passersedlar, men som har intyg att de reser på Förenta Nationernas uppdrag medges liknande förmåner i fråga om visum som de som innehar laissez-passer-passersedel. Enligt artikel 25 ska visumansökningar av innehavare av laissez-passer-passersedlar (då visum behövs) behandlas så snabbt som möjligt.

Bestämmelser om rätten att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till internationella organ finns i 30 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Enligt bestämmelsen kan en myndighet, utöver vad som särskilt bestäms i lag, lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling till en utländsk myndighet eller ett internationellt organ, om samarbetet mellan den utländska och den finska myndigheten regleras i en för Finland bindande internationell överenskommelse eller föreskrivs i en rättsakt som är bindande för Finland och om uppgifter ur handlingen enligt denna lag kan lämnas ut till den finska myndigheten som bedriver samarbetet.

Konventionsstaterna ska dessutom uppmuntra och främja kontakter mellan underkommittén och de nationella förebyggande mekanismerna samt analysera underkommitténs rekommendationer och inleda en dialog med kommittén om möjliga åtgärder för att rekommendationerna ska kunna genomföras.

Artikel 13. I artikeln föreskrivs om underkommitténs besök. Enligt den ska underkommittén utarbeta ett program för regelbundna besök till konventionsstaterna. Efter samråd ska underkommittén på förhand delge konventionsstaten sitt program för besöket så att konventionsstaten utan dröjsmål kan vidta de nödvändiga förberedelserna inför besöket.

Besöken ska genomföras av minst två medlemmar av underkommittén. Medlemmarna får vid behov åtföljas av sakkunniga som har visad yrkesmässig erfarenhet och kunskap inom områden som omfattas av protokollet.

I Finland ansvarar justitieministeriet för de allmänna arrangemangen för inspektionsbesök av CPT som gör motsvarande besök.

Artikel 14. Artikeln innehåller närmare bestämmelser om konventionsstatens skyldighet att medverka till underkommitténs inspektioner. Konventionsstaten ska ge underkommittén obegränsad tillgång till alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade i förvar enligt definitionen i artikel 4 och om hur många sådana förvar det finns och var de ligger. Dessutom ska underkommittén få obegränsad tillgång till alla uppgifter om behandlingen av personer som

är frihetsberövade och om under vilka förhållanden de hålls i förvar.

Konventionsstaten ska förbinda sig att ge underkommitténs medlemmar möjlighet att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro. De enskilda samtalen kan föras antingen personligen eller vid behov med hjälp av en tolk. Underkommittén ska också ges möjlighet att föra samtal med andra personer som enligt underkommitténs uppfattning kan lämna relevanta upplysningar.

Underkommittén ska ha frihet att utse platser som den önskar besöka och personer den önskar intervjua.

Bestämmelser om rätten att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till internationella organ finns i 30 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Underkommittén ska i regel ges obegränsat tillträde till alla förvarsplatser med tillhörande anläggningar eller delar. Enligt artikel 14.2 får en konventionsstat emellertid göra invändningar mot ett besök på en viss plats där personer hålls frihetsberövade endast av brådskande och tvingande skäl med hänsyn till det nationella försvaret, den allmänna säkerheten, en naturkatastrof eller allvarliga oroligheter på den plats som ska besökas, vilket tillfälligt förhindrar besökets genomförande. Konventionsstaterna kan därmed inte göra invändningar mot besök endast genom att åberopa ett allmänt tillkännagivet undantagstillstånd.

Enligt förslaget ska bestämmelser om myndighetens möjlighet att göra invändningar mot underkommitténs inspektionsbesök finnas i 4 § i lagen om sättande i kraft av protokollet.

Artikel 15. Ingen offentlig myndighet eller tjänsteman får ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att denna har röjt en uppgift till underkommittén eller till dess medlemmar. Detta gäller oberoende av om uppgiften är sann eller osann.

Inga påföljder är tillåtna mot en person eller organisation för att den har röjt en sådan uppgift som avses i protokollet. Annars är risken att ingen därför vågar lämna ut sådana uppgifter till ett sådant besöksorgan.

En motsvarande bestämmelse gäller enligt artikel 21.1 i protokollet även uppgifter som lämnas ut till den nationella förebyggande mekanismen och eventuella påföljder som uppgiftslämnaren kan drabbas av. Förhållandet mellan bestämmelserna och den finska lagstiftningen behandlas i samband med artikeln.

Artikel 16. Underkommittén ska konfidentiellt framföra sina rekommendationer och synpunkter till konventionsstaten i enlighet med artikel 16 och vid behov även till den nationella förebyggande mekanismen. En konventionsstat kan begära att underkommittén offentliggör sin rapport. Underkommittén får inte publicera personuppgifter som eventuellt ingår i rapporten. Underkommittén ska avge en årlig verksamhetsrapport till FN:s tortyrkommitté.

Om en konventionsstat vägrar att samarbeta med underkommittén eller att vidta de åtgärder som kommittén rekommenderar, får kommittén mot tortyr på begäran av underkommittén göra ett offentligt uttalande om frågan eller offentliggöra underkommitténs rapport. En majoritet av kommitténs medlemmar ska understödja åtgärden. Kommittén ska före det ge konventionsstaten tillfälle att framföra sina synpunkter.

Del IV. Artiklarna 17-23. Bestämmelser om nationella förebyggande mekanismer

Artikel 17. Varje konventionsstat ska inrätta eller utse en eller flera oberoende nationella förebyggande mekanismer eller vidmakthålla en befintlig mekanism. Det kan finnas ett enda organ eller så kan de nationella förebyggande mekanismernas uppgifter fördelas att skötas gemensamt av flera nationella organ. Den nationella förebyggande mekanismen ska ha behörighet att undersöka hur frihetsberövade personer behandlas, framföra rekommendationer till myndigheterna för förbättring av behandlingen och förhållandena samt ge förslag och utlåtanden om existerande eller planerad lagstiftning.

Varje konventionsstat ska utse en nationell förebyggande mekanism senast ett år efter det att protokollet trätt i kraft eller efter det

att konventionsstaten ratificerat protokollet eller anslutit sig till det. Avsikten är att den nationella förebyggande mekanismen ska utses i samband med ratificeringen.

Till riksdagens justitieombudsmans behörighet och rutiner hör redan till en betydande del sådan tillsyn och sådant utförande av inspektioner som avses i protokollet. Justitieombudsmannen är oberoende och uppfyller även i övrigt bäst kraven i protokollet. I Finland behöver därför ingen ny nationell förebyggande mekanism tillsättas särskilt, utan riksdagens justitieombudsman kan enligt förslaget verka som nationell förebyggande mekanism mot tortyr.

Ett nytt 1 a kap. föreslås i lagen om riksdagens justitieombudsman (Nationell förebyggande mekanism mot tortyr).

Artikel 18. Enligt artikeln ska konventionsstaterna garantera de nationella förebyggande mekanismernas funktionella oberoende såväl som deras personals oberoende. De sakkunniga i den nationella förebyggande mekanismen ska ha det yrkeskunnande och den kompetens som krävs. Konventionsstaterna ska sträva efter att uppnå jämvikt mellan könen och att etniska grupper och minoritetsgrupper i landet är nöjaktigt företrädade. Konventionsstaterna ska reservera behövliga resurser för de nationella förebyggande mekanismerna.

Riksdagens justitieombudsman är oberoende i sin verksamhet. Han eller hon utser själv sin personal och beslutar självständigt om sina arbetsmetoder och sin arbetsordning. Justitieombudsmannens budget är en del av riksdagens budget.

De sakkunniga tjänstemännen vid justitieombudsmannen kansli är huvudsakligen jurister.

Det mångsidiga kunnande om inspektionsverksamhet som avses i protokollet är det möjligt att utveckla t.ex. genom att för inspektionsbesöken även utse sakkunniga från andra områden som handlar under tjänstestansvar.

I den nationella förebyggande mekanismens verksamhet eftersträvas jämvikt mellan könen och involvering av etniska grupper och minoritetsgrupper.

Enligt artikel 18. 4 ska konventionsstaterna när nationella förebyggande mekanismer in-

rättas vederbörligen beakta Parisprinciperna om den rättsliga ställningen för nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna. Med principerna avses de rekommendationer om inrättandet av och verksamheten inom dessa nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna som FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna godkände åren 1992-1993.

Riksdagen godkände i mars 2011 en ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman (535/2011), genom vilken Människorättscentret grundades i samband med justitieombudsmannens kansli. Syftet är att centret tillsammans med riksdagens justitieombudsman och människorättsdelegationen ska agera i enlighet med Parisprinciperna som en självständig och oberoende människorättsinstitution. Bestämmelserna om Människorättscentret har införts i ett nytt 3 a kap. i lagen om riksdagens justitieombudsman. Lagändringen trädde i kraft vid ingången av 2012 och Människorättcentret inledde sin verksamhet i mars 2012.

Artikel 19. Bestämmelser om de nationella förebyggande mekanismernas befogenheter finns i artikel 19. De befogenheter som anges är minimibefogenheter, dvs. konventionsstaterna får, om de så önskar, ge det nationella systemet mera omfattande befogenheter än vad som anges i protokollet.

De nationella förebyggande mekanismerna ska regelbundet få granska behandlingen av frihetsberövade personer på sådana platser som avses i artikel 4. Dessutom ska de nationella förebyggande mekanismerna få ge de behöriga myndigheterna sådana rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av och förhållandena för frihetsberövade personer samt förebygga tortyr och annan behandling som är förbjuden.

De nationella förebyggande mekanismerna ska också få överlämna förslag och synpunkter om gällande eller föreslagna lagstiftning.

Justitieombudsmannen gör regelbundna inspektioner. Oftast anmäls inspektionerna på förhand till målet för inspektionen, men justitieombudsmannen har befogenhet att göra inspektioner utan att anmäla om dem på förhand. Inspektionerna omfattar inte bara den egentliga inspektionen, utan där ingår även

att protokoll upprättas och vid behov att begäran om bemötande sänds till den inrättning som är mål för inspektionen. Justitieombudsmannen får, om han eller hon så önskar, även göra uppföljande besök. I ärenden som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll kan justitieombudsmannen rikta en framställning till en behörig myndighet om att ett fel ska rättas eller ett missförhållande avhjälpas.

Artikel 20. Enligt artikeln ska konventionsstaterna medge de nationella förebyggande mekanismerna tillgång till alla uppgifter om hur många förvar det finns där personer hålls frihetsberövade och var förvarsplatserna ligger samt hur många personer det finns på förvarsplatserna och hur personerna behandlas. De förebyggande mekanismerna ska också ges tillträde till alla platser med tillhörande anläggningar där personer hålls frihetsberövade och tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro. De nationella förebyggande mekanismerna ska på samma sätt erbjudas möjlighet att föra samtal med andra personer som enligt den förebyggande mekanismens uppfattning kan lämna relevanta upplysningar. De nationella förebyggande mekanismerna ska fritt få utse de platser som mekanismerna önskar besöka och de personer de önskar intervju. De nationella förebyggande mekanismerna ska medges rätt att ha kontakt med underkommittén, att delge kommittén uppgifter och att sammanträffa med den.

Enligt 111 § i grundlagen har justitieombudsmannen i samband med inspektionerna rätt att få de upplysningar som behövs för justitieombudsmannens laglighetskontroll.

Den nationella förebyggande mekanismens rätt att delge underkommittén uppgifter gäller på ovan nämnt sätt 30 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt 24 § 1 mom. 28 punkten avses med sekretessbelagda myndighetshandlingar, om inte något annat föreskrivs särskilt, en förvaltningsmyndighets handlingar och register med uppgifter om en dömd, en häktad eller en person som annars berövats sin frihet, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter inte äventyrar personens framtida utkomst, anpassning i samhället eller säkerhet, och om det finns grundad anledning att läm-

na ut uppgiften. Sekretessbelagda är också uppgifter som registrerats i straffregistret, bötesregistret, justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem och registret över djurhållningsförbud.

Artikel 21. Enligt artikel 21.1 är det inte tillåtet att ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att denna har röjt en uppgift till den nationella förebyggande mekanismen och inte heller att på annat sätt våla en sådan person eller organisation men, oberoende av om uppgiften är sann eller osann. Motsvarande bestämmelse gäller på ovan beskrivet sätt personer eller organisationer som lämnat ut uppgifter till underkommittén i enlighet med artikel 15.

I artikel 21.2 bestäms det om integritetsskydd. Konfidentiella uppgifter som inhämtats av den nationella förebyggande mekanismen ska vara sekretessbelagda, och inga personuppgifter som kommit till mekanismens kännedom får publiceras utan den berörda personens uttryckliga samtycke.

I 1 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bestäms att myndigheternas handlingar är offentliga, om inte annat följer av den eller någon annan lag. Bestämmelser om sekretessbelagda handlingar finns i 22 §, enligt vilken en myndighetshandling ska sekretessbeläggas, om det i denna lag eller någon annan lag föreskrivs eller en myndighet med stöd av lag har föreskrivit att den ska vara sekretessbelagd eller om handlingen innehåller uppgifter för vilka tystnadsplikt föreskrivs genom lag. Den nationella förebyggande mekanismens möjlighet att delge underkommittén uppgifter oberoende av sekretessbestämmelserna behandlas i artikel 20.

Artikel 22. Den berörda konventionsstatens behöriga myndigheter ska analysera den nationella förebyggande mekanismens rekommendationer och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att dessa ska kunna genomföras.

I finsk lagstiftning finns inga bestämmelser om hur justitieombudsmannens rekommendationer ska behandlas, men i praktiken inverkar rekommendationerna på myndigheternas verksamhet. Vid behov kan justitieombudsmannen också föra diskussioner med myndigheterna.

Artikel 23. Konventionsstaterna förbinder sig att offentliggöra och sprida de nationella förebyggande mekanismernas årsrapporter.

Enligt 109 § i grundlagen ger riksdagens justitieombudsman årligen till riksdagen en berättelse om sin verksamhet. I 12 § i lagen om riksdagens justitieombudsman föreskrivs närmare att berättelsen behandlar tillståndet inom rättskipningen, den offentliga förvaltningen och skötseln av offentliga uppdrag samt de brister i lagstiftningen som justitieombudsmannen har observerat. Enligt paragrafen kan justitieombudsmannen dessutom ge en särskild berättelse till riksdagen i ett ärende som denne anser vara viktigt. I anslutning till sina berättelser kan justitieombudsmannen lägga fram förslag för riksdagen om avhjälpan av brister i lagstiftningen som han eller hon observerat.

Till den del som justitieombudsmannens verksamhet kommer att vara den i protokollet avsedda nationella förebyggande mekanismens inspektionsverksamhet kan justitieombudsmannen antingen innefatta ett avsnitt om verksamheten i den befintliga berättelsen eller ge en särskild berättelse.

Del V. Artikel 24. Förklaring

Artikel 24. Enligt artikeln får konventionsstaterna vid ratifikationen av protokollet avge en förklaring som uppskjuter tillämpningen av deras skyldigheter enligt artiklarna 11–23. Uppskovet får gälla högst tre år. Kommittén mot tortyr får förlänga denna tid med ytterligare två år efter samråd med underkommittén, om konventionsstaten på lämpligt sätt motiverar en förlängning av tiden. Finland har inte för avsikt att avge någon sådan förklaring.

Del VI. Artiklarna 25-26. Ekonomiska bestämmelser

Artikel 25 och 26. Artiklarna gäller finansieringen av underkommitténs verksamhet. Underkommitténs verksamhet finansieras ur FN:s medel. FN:s generalsekreterare ska tillhandahålla den personal och övriga resurser som är nödvändiga för att underkommitténs effektivt ska kunna fullgöra sina funktioner enligt protokollet. Dessutom ska en särskild

fond inrättas för att bidra till finansieringen av verkställandet av underkommitténs rekommendationer och för utbildning av den nationella förebyggande mekanismens personal. Fonden får finansieras med frivilliga bidrag från privata och offentliga organ.

Del VII. Artiklarna 27-37. Slutbestämmelser

Artikel 27. Protokollet står öppet för undertecknande av alla stater som har undertecknat konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Protokollet ska ratificeras av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen.

Artikel 28. För den stat som ratificerar eller ansluter sig till protokollet träder protokollet i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

Artikel 29. Bestämmelserna i protokollet ska gälla för alla delar av federala stater utan inskränkning eller undantag.

Artikel 30. Inga reservationer får göras till protokollet.

Artikel 31. I artikeln föreskrivs särskilt att bestämmelserna i protokollet inte ska inverka på konventionsstaternas skyldigheter enligt någon regional konvention som inför ett besöksystem till platser där personer hålls frihetsberövade. Organ som upprättats för detta ändamål och underkommittén uppmanas att samarbeta för att undvika dubbelarbete.

Det är ändamålsenligt att uppmana de nationella förebyggande mekanismerna till samarbete även med Europarådets tortyrkommitté, dvs. CPT.

Artikel 32. Bestämmelserna i protokollet ska inte inverka på skyldigheterna i Genèvekonventionerna (FördrS 7–8/1955) och deras tilläggsprotokoll (FördrS 81–82/1980, 5/1987, 23/1994).

Artikel 33 och 34. Artiklarna omfattar bestämmelser om konventionsstaternas möjligheter att säga upp protokollet och föreslå ändringar i protokollets innehåll.

Artikel 35. Medlemmarna i underkommittén och i nationella förebyggande mekanismer ska åtnjuta sådana privilegier och sådan immunitet som behövs för att de oberoende ska kunna utöva sin verksamhet. Medlem-

marna i underkommittén ska åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i 22 § i FN:s konvention om privilegier och immunitet, som antogs 1946, med förbehåll för bestämmelserna i 23 § i konventionen.

Artikel VI i konventionen gäller privilegier och immunitet som tillkommer underkommittén. Enligt den åtnjuter sakkunniga sådana privilegier och sådan immunitet som är nödvändiga för att de ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Privilegierna och immuniteten gäller bl.a. bagage, tullfrihet, brevhemlighet och förbud mot häktning och anhållande, och de gäller så länge uppdraget varar, inbegripet den tid som åtgår för resor.

Det är inte nödvändigt att bevilja den nationella förebyggande mekanismen sådana privilegier och sådan immunitet som avses i artikeln eftersom riksdagens justitieombudsman enligt lagen handlar oberoende och därför inte behöver några privilegier för att trygga sitt oberoende.

Vid skötseln av uppdraget som nationell förebyggande mekanism handlar man under tjänsteansvar.

Artikel 36. Underkommitténs medlemmar ska vid inspektion iaktta lagstiftningen i den besökta staten och avhålla sig från verksamhet som är oförenlig med åliggandenas opartiska och internationella beskaffenhet.

Artikel 37. FN:s officiella språk är protokollets giltiga språk.

2 Lagförslag

2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och om tillämpningen av protokollet

1 §. Paragrafen omfattar en vanlig blankettbestämmelse om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen.

2 §. Paragrafens 1 mom. innehåller en bestämmelse om rätten för den underkommitté som avses i artikel 2 i protokollet att göra in-

spektionsbesök på alla de platser under statens jurisdiktion där personer är eller kan hållas frihetsberövade antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medgivande.

I 2 mom. finns motsvarande bestämmelser som i artikel 14 i protokollet om underkommitténs obegränsade tillträde till alla de platser med tillhörande anläggningar som avses i artikel 4. Enligt momentet ska underkommittén också ha obegränsad tillgång i enlighet med artikel 14 till uppgifter om hur många sådana platser det finns, var de ligger och hur många personer som hålls frihetsberövade på dem, om behandlingen av sådana personer och om under vilka förhållanden de hålls i förvar. Underkommittén ska dessutom ha möjlighet att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer. Samtalen kan föras personligen eller med hjälp av en tolk, om så behövs. Samtal ska även kunna föras med andra personer som underkommittén anser kunna lämna relevanta upplysningar. Underkommittén väljer själv de platser som medlemmarna önskar besöka och de personer som dessa önskar intervjua. Det är ändamålsenligt att i lag införa dessa befogenheter som underkommittén har så att innehållet i konventionen ska vara entydigare för myndigheterna och förutsättningarna för kommitténs arbete därmed tryggade. Underkommittén ska kunna utöva de rättigheter som avses i denna paragraf efter det att den har meddelat Finlands regering sin avsikt att besöka Finland.

Rätten för underkommitténs medlemmar och dess biträden att komma till landet ingår i 2 § 1 mom. Personernas inresa regleras av kodexen om Schengengränserna och EU:s viseringskodex, som har beskrivits ovan i detaljmotiveringen för artikel 12.

3 §. Enligt förslaget ska den som ansvarar för en frihetsberövad lämna underkommittén det biträde som den behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Genom bestämmelsen verkställs bestämmelserna i artikel 12 i protokollet. Redan nu biträder de nationella myndigheterna Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT). Förutsättningarna för att biträda underkommittén in-

nebär likadana rutiner och förfaranden som följs i samarbetet med CPT.

4 §. I förslaget anges de grunder på vilka invändningar kan framställas mot en inspektion. Förteckningen, som följer artikel 14 i protokollet, är uttömmande. Invändningar kan således inte grunda sig på något annat skäl. Eftersom invändningarna anknyter till sådana betydelsefulla skäl som det nationella försvaret och den allmänna säkerheten är det ändamålsenligt att statsrådet beslutar om saken.

5 §. I paragrafen föreslås att justitieministeriet ska ha hand om arrangemangen i samband med underkommitténs besök. Förfaringssätten i samband med CPT:s inspektioner och i annat samarbete är etablerat i Finland. Justitieministeriet har haft hand om samarbetet med CPT och ordnandet av inspektioner. Av denna orsak är det ändamålsenligt att justitieministeriet har det huvudsakliga ansvaret för motsvarande verksamhet mellan Finlands regering och underkommittén. Meddelanden mellan Finlands regering och underkommittén förmedlas via kommittén för förhindrande av tortyr.

6 §. Enligt paragrafen ska den som enbart lämnat ut uppgifter till underkommittén inte få påföras bestraffning eller annan påföljd för detta. Det har ingen betydelse huruvida uppgifterna är sanna eller osanna. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i artikel 15 i protokollet.

I artikel 15 ingår utöver förbud mot straff även förbud mot att försätta någon i ofördelaktig ställning på grund av utlämnande av uppgifter. Det anses inte nödvändigt att föreskriva särskilt om detta. Om skötseln av uppgifterna på behörigt sätt föreskrivs i 14 § i statstjänstemannalagen och om rättsprinciperna inom förvaltningen i 6 § i förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelserna om tjänstebrott ingår i strafflagens 40 kapitel.

I artikel 15 förbjuds utöver bestämmande om påföljd även tillämpande och tillåtande av påföljd. Bestämmande om påföljd bedöms även omfatta tillämpande av påföljd. Tillåtande av påföljd ska för sin del bedömas ur tjänstemannarättslig synpunkt.

7 §. Enligt paragrafen ska om sättandet i kraft av de övriga bestämmelserna i protokollet och ikraftträdandet av lagen föreskrivas

genom statsrådets förordning. Meningen är att lagen ska träda i kraft samtidigt som protokollet träder i kraft för Finlands del.

2.2 Lag om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman

5 §. *Inspektioner.* Paragrafens 1 mom. föreslås för det första bli ändrad så att i den bestämmelse som gäller inspektionsuppdraget som hör till justitieombudsmannens laglighetskontroll stryks omnämmandet att inspektionerna är inriktade på ämbetsverk och inrättningar. Genom strykningen tydliggörs att inspektionerna kan inriktas på alla dem som riksdagens justitieombudsman övervakar. I praktiken har justitieombudsmannens inspektioner med stöd av 5 § inriktats även på privata som sköter offentliga uppdrag.

Det föreslås dessutom att 1 mom. ändras så att omnämmandet av de fredsbevarande styrkorna och den fredsbevarande personalen ska ersättas med ett omnämmande av krishanteringsorganisationen och krishanteringspersonalen. Ändringen är teknisk. Genom ändringen fås lagen till denna del att motsvara de uttryck som finns i lagen om militär krishantering (211/2006).

Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrad så att det i bestämmelsen beaktas den föreslagna strykningen i 1 mom. Dessutom föreslås att formuleringen i momentet preciseras. Enligt förslaget ska det i momentet föreskrivas att justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli har rätt att vid en inspektion få tillträde till alla den övervakades lokaler och tillgång till den övervakades alla datasystem, att enskilt få samtala med inspektionsställets personal och med dem som tjänstgör eller är intagna där. Med övervakade avses i lagen om riksdagens justitieombudsman i enlighet med 109 § i grundlagen domstolar och andra myndigheter samt tjänstemän, offentligt anställda arbetstagare och andra som sköter offentliga uppdrag (lagens 1 § 1 mom.).

1 a kap.

Nationell förebyggande mekanism mot tortyr

Enligt förslaget ska till lagen om riksdagens justitieombudsman fogas ett nytt 1 a kapitel om justitieombudsmannens verksamhet som nationell förebyggande mekanism mot tortyr.

11 a §. Nationell förebyggande mekanism. Enligt förslaget ska i paragrafen finnas bestämmelser om att uppdraget som sådan nationell förebyggande mekanism som avses i artikel 3 i protokollet åläggs riksdagens justitieombudsman.

11 b §. Inspektionsuppdrag. Enligt förslaget ska det i paragrafen föreskrivas om det inspektionsuppdrag riksdagens justitieombudsman har som nationell förebyggande mekanism. I 1 mom. föreslås att riksdagens justitieombudsman ges i uppdrag att inspektera sådana platser där frihetsberövade är eller kan hållas i förvar antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medverkan. Sådana platser ska kallas verksamhetsställen i lagen. Verksamhetsställen är t.ex. fängelser, polisinsrättningar och häkten, förvarsenheter för utlänningar, psykiatriska kliniker, skolhem, barnskyddsanstalter och vårdinrättningar för äldre och utvecklingsstörda. Till verksamhetsställena räknas även verksamhetsställen som upprätthålls av privata eller andra platser där frihetsberövade är eller kan hållas på ovan nämnt sätt, såsom de utrymmen i köpcentrum där gripna hålls.

Paragrafens 1 mom. ska motsvara det som bestäms i artikel 19 a i protokollet.

I 2 mom. föreslås att det i enlighet med artikel 20 c i protokollet föreskrivs att justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli har rätt att för att vid en inspektion få tillträde till alla verksamhetsställets lokaler och tillgång till verksamhetsstället alla datasystem samt att enskilt få samtala med de frihetsberövade och med andra personer som kan lämna upplysningar som är relevanta för inspektionen. Samtalen ska kunna föras utan vittnen. Vid behov kan samtalen föras med hjälp av tolk.

11 c §. Rätt att få uppgifter. Enligt förslaget ska det i enlighet med bestämmelserna i artiklarna 20 a och 20 i protokollet föreskrivas om justitieombudsmannens rätt att få

uppgifter vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. Det finns behov av reglering, eftersom bestämmelsen i 111 § 1 mom. i grundlagen om justitieombudsmannens rätt att få upplysningar enbart gäller laglighetskontrollen. Genom den nya 11 c § ska justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli ha rätt att oberoende av sekretessbestämmelserna få alla de uppgifter som behövs för utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. Till dessa hör uppgifter om hur många de frihetsberövade är och uppgifter om alla verksamhetsställen där frihetsberövade kan hållas och var verksamhetsställena ligger. På samma sätt ska han utan hinder få alla uppgifter om under vilka förhållanden de frihetsberövade hålls i förvar och hur de behandlas och alla andra uppgifter som är behövliga för utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism.

11 d §. Utlämnande av uppgifter. I paragrafen ges justitieombudsmannen möjlighet att oberoende av sekretessbestämmelserna i egenskap av nationell förebyggande mekanism lämna uppgifter till den underkommitté som avses i artikel 2 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Bestämmelsen är nödvändig för att garantera inte bara underkommitténs rätt att få uppgifter utan även den nationella förebyggande mekanismens möjlighet att hålla kontakt med underkommittén och föra konfidentiella samtal med den. I övriga delar gäller bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) för användningen av uppgifterna.

Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i artikel 20 f i protokollet.

11 e §. Rekommendationer. Enligt förslaget ska det i paragrafen föreskrivas om justitieombudsmannens rätt att ge de övervakade rekommendationer i enlighet med artikel 19 b i protokollet om behandlingen av frihetsberövade och under vilka förhållanden de hålls i förvar.

11 f §. Övriga tillämpliga bestämmelser. I paragrafen föreslås bestämmelser om att det på justitieombudsmannens verksamhet som nationell förebyggande mekanism tillämpas

vad som föreskrivs i 6 och 8–11 § om den verksamhet som utgör laglighetskontroll. Justitieombudsmannen ska vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism således också ha rätt att få handräckning och rätt att bestämma att polis- eller förundersökning ska verkställas samt skylldighet att vid behov höra den övervakade inrättningen eller verksamhetsstället enligt 1 kap. Han kan vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism även ge den övervakade en anmärkning eller sin uppfattning enligt 10 § eller göra en framställning enligt 11 §.

11 g §. Sakkunniga. Enligt förslaget finns det i 1 mom. bestämmelser om justitieombudsmannens möjlighet att anlita sakkunniga vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. Den sakkunnige ska ha relevant sakkunskap med tanke på uppdraget och han eller hon ska ge sitt samtycke till uppdraget. Den sakkunnige kan delta i inspektionen tillsammans med justitieombudsmannen eller en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli. På den sakkunniges befogenhet tillämpas inspektionsrätten enligt 11 b § och bestämmelserna om rätt att få uppgifter enligt 11 b §.

Avsikten är att genom bestämmelsen garantera den kompetens och det yrkeskunnande som krävs för inspektionsverksamheten enligt artikel 18.2 i protokollet.

Enligt 2 mom. ska den sakkunnige handla under straffrättsligt tjänsteansvar vid utförandet av uppdrag som nationella förebyggande mekanism och omfattas av skadeståndsansvar enligt skadeståndslagen (412/1974).

11 h §. Förbud mot påföljder. Enligt paragrafen ska den som enbart lämnat ut uppgifter till den nationella förebyggande mekanismen inte få påföras bestraffning eller annan påföljd. Syftet med bestämmelsen är att skydda den som röjt uppgifter för den nationella förebyggande mekanismen och på det sättet uppmuntra honom eller henne att berätta om sina iakttagelser och vad han eller hon vet för mekanismen utan fruktan för påföljder. Bakgrunden till bestämmelsen är bestämmelserna i artikel 21 i protokollet.

I artikel 21 ingår utöver förbud mot straff även förbud mot att försätta någon i ofördelaktig ställning på grund av utlämnande av uppgifter. Det anses inte nödvändigt att föreskriva särskilt om detta. Om utförandet av uppgifterna på behörigt sätt föreskrivs i 14 § i statstjänstemannalagen och om rättsprinciperna inom förvaltningen i 6 § i förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelserna om tjänstebrott ingår i strafflagens 40 kapitel.

I artikel 21 förbjuds utöver påförande av påföljd även tillämpande och tillåtande av påföljd. Påförande av påföljd anses även omfatta tillämpande av påföljd. Tillåtande av påföljd ska för sin del bedömas ur tjänstemannarättslig synpunkt.

3 Ikraftträdande

Protokollet ska ratificeras eller parten ansluta sig till det. Protokollet trädde i kraft internationellt den 22 juni 2006, när det tjugonde ratifikations- och/eller anslutningsinstrumentet deponerades hos FN:s generalsekreterare. För varje sådan stat som ratificerar eller ansluter sig till protokollet efter dess internationella ikraftträdande träder protokollet i kraft den trettionde dagen efter den dag då staten i fråga deponerade sitt instrument avseende ratificering eller anslutning.

Lagen om sättande i kraft av protokollet och det nya 1 a kapitlet i lagen om riksdagens justitieombudsman som ingår i propositionen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet och vid samma tidpunkt som protokollet träder i kraft i Finland. I 79 § 3 mom. i grundlagen krävs särskilda skäl för att tidpunkten för lagens ikraftträdande ska bestämmas genom förordning. Enligt utskottets praxis uppfylls kravet på särskilda skäl om tidpunkten för lagens ikraftträdande är knutet till sättande i kraft av Finlands internationella förpliktelser (GrUU 5/2004 rd, s.2/I, GrUU 16/2004 rd, GrUU 48/2004 rd, GrUU 15/2011 rd). Det nya 1 a kapitel som föreslås i lagen anknyter direkt till det fakultativa protokollets bestämmelser och bestämmelsen om ikraftträdandet kan därmed inte anses vara problematisk med hänsyn till grundlagen.

Ändringarna i 5 § i lagen om riksdagens justitieombudsman avses dock träda i kraft så snart som möjligt.

De i det fakultativa protokollet avsedda inspektionerna som utförs av den internationella och den nationella mekanismen kan riktas mot platser där verksamheten omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), såsom hälso- och sjukvård, barnskydd, socialvård och användning av tvångsmedel som är underställd landskapets lagstiftning. Protokollet omfattar dessutom en förpliktelse för myndigheterna att biträda mekanismerna. Därmed ska det anses att lagtinget ska ge sitt bifall till det lagförslag om sättande i kraft av protokollet som ingår i propositionen i enlighet med 59 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland för att bestämmelserna ska träda i kraft även i landskapet Åland.

För förordningen om sättande i kraft av konventionen var det inte nödvändigt att begära bifall av lagtinget, eftersom förbudet mot tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning hör till straffrätten och därmed till rikets lagstiftningsbehörighet.

4 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

4.1 Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande.

Enligt riksdagens grundlagsutskott ska en bestämmelse i ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse anses höra till området för lagstiftningen,

1) om bestämmelsen gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- och rättighet som är skyddad i grundlagen,

2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter,

3) om den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen ska föreskrivas i lag,

4) om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller eller

5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska lagstiftas om saken.

Enligt grundlagsutskottet hör en bestämmelse om en internationell förpliktelse enligt dessa kriterier till området för lagstiftningen oavsett om den strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11/2000 rd, GrUU 12/2000 rd och GrUU 45/2000 rd).

I artikel 3 i protokollet föreskrivs om konventionsstaternas skyldighet att inrätta eller utse en nationell förebyggande mekanism. Bestämmelsen hör till området för lagstiftningen, eftersom de allmänna grunderna för de av statsförvaltningens organ som omfattar utövning av offentlig makt ska regleras genom lag enligt 119 § i grundlagen.

I artikel 4 i protokollet föreskrivs om underkommitténs och den nationella förebyggande mekanismens rätt att göra besök till varje plats som är under fördragsstaternas jurisdiktion. I fråga om underkommitténs inspektionsrätt är det utövning av offentlig makt inom Finlands territorium. Ärendet ska därför bedömas utifrån bestämmelserna om suveränitet i grundlagen. Frågan behandlas nedan i avsnittet om behandlingsordning. Bestämmelser om inspektionsrätten för den nationella förebyggande mekanismen ska utfärdas genom lag.

I artiklarna 11-14 i protokollet finns bestämmelser om underkommitténs besök och om samarbete med nationella förebyggande mekanismer och om rätten av få uppgifter. Med stöd av gällande bestämmelser har underkommittén inte rätt att besöka de platser som avses i protokollet. Vid inspektioner är det fråga om utövning av offentlig makt inom Finlands territorium, vilket förutsätter riksdagens samtycke. I artikel 12 förbinder sig konventionsstaterna att på begäran till underkommittén lämna sådana uppgifter som kan innefatta personuppgifter. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Bestämmelser om utlämnande av uppgifter till underkommittén finns i lagen

om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

I artikel 15 finns bestämmelser om förbudet mot påföljd för den som lämnat uppgifter till underkommittén. Artikel 15 inverkar bl.a. på tolkningen och tillämpningen av strafflagen och hör därmed till området för lagstiftningen.

I artiklarna 17–21 i protokollet föreskrivs om konventionsstaternas skyldighet att inrätta eller utse nationella förebyggande mekanismer och om dessas uppgifter samt befogenheter som hör till området för lagstiftningen. Enligt förslaget utses riksdagens justitieombudsman till nationell förebyggande mekanism.

I artikel 35 förutsätts att den internationella underkommitténs medlemmar ska åtnjuta sådana privilegier och sådan immunitet som avses i konventionen om FN:s privilegier och immunitet (FördrS 23–24/1958). Bestämmelser som gäller privilegierna och immuniteten för en internationell organisation, dess personal och andra samhörande personer hör till området för lagstiftningen och kräver samtycke av riksdagen (GrUU 38/2000 rd).

Protokollet innehåller således många bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Det är därför nödvändigt att få riksdagens samtycke för att Finland ska kunna förbinda sig till protokollet.

4.2 Behandlingsordning

Underkommittén har enligt protokollet rätt att utföra inspektioner inom konventionsstaternas territorium. Underkommitténs inspektionsverksamhet bör anses såsom utövning av offentlig makt inom Finlands territorium. Av denna orsak ska underkommitténs rätt att besöka platser under finsk jurisdiktion bedömas utifrån bestämmelserna om statens suveränitet i grundlagen.

Enligt 1 § 1 mom. i grundlagen är Finland en suverän republik. Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla

samhället. Enligt förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd) är denna bestämmelse av betydelse för tolkningen vid bedömningen av huruvida en internationell förpliktelse strider mot grundlagens bestämmelser om suveränitet. På basis av förarbetena till grundlagen har grundlagsutskottet ansett att sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i det moderna internationella samarbetet och som påverkar statens suveränitet endast i viss mån inte som sådana strider mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (GrUU 11/2000 rd, GrUU 12/2000 rd och GrUU 19/2010 rd).

Sakinnehållet i konventionen förordar beviljande av inspektionsbefogenhet för underkommittén inom finskt territorium. Inspektioner av en internationell mekanism förstärker på ett betydelsefullt sätt skyddet för frihetsberövade personer och stärker därmed rättsstatsprincipen. De inspektionsbefogenheter som beviljas underkommittén kan anses vara sedvanliga i modernt internationellt samarbete och påverkar endast i ringa utsträckning statens suveränitet. De bestämmelser som gäller detta förfarande strider därför inte mot grundlagens bestämmelser om Finlands suveränitet.

Protokollet innehåller inte bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. i grundlagen. Enligt regeringens uppfattning kan protokollet godkännas med enkel majoritet och de båda lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det att

riksdagen godkänner det i New York den 18 december 2002 antagna fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom protokollet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

1.

Lag**om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och om tillämpning av protokollet**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i New York den 18 december 2002 antagna fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Den internationella underkommitté som upprättats genom det protokoll som nämns i 1 § har, för att fullgöra sina uppgifter, rätt att göra inspektionsbesök på alla de platser under statens jurisdiktion där personer är eller kan hållas frihetsberövade antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medgivande.

Den internationella underkommittén ska

1) ha tillträde till alla i 1 mom. avsedda platser med tillhörande utrymmen,

2) få alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade på sådana platser som avses i 1 mom. samt om hur många platser det finns och var de ligger,

3) få alla uppgifter om behandlingen av personer som hålls frihetsberövade på sådana platser som avses i 1 mom. och om under vilka förhållanden de hålls i förvar,

4) ges tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade, antingen personligen eller med hjälp av en tolk om så behövs, samt med andra personer som underkommittén anser kunna lämna relevanta upplysningar, och

5) fritt få utse de platser som underkommitténs medlemmar önskar besöka och de personer de önskar intervjua.

3 §

De som ansvarar för de frihetsberövade ska lämna underkommittén det biträde som den behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter.

4 §

Om den som ansvarar för en frihetsberövad anser att ett inspektionsbesök av underkommittén på en viss inrättning eller plats inte kan göras av sådana skäl som är brådskande och tvingande med hänsyn till det nationella försvaret, den allmänna säkerheten, en naturkatastrof eller allvarliga oroligheter på inrättningen och som tillfälligt förhindrar en inspektion, ska den ansvarige omedelbart meddela statsrådet om detta.

Statsrådet ska skyndsamt fatta beslut om huruvida Finlands regering i enlighet med artikel 14.2 i protokollet ska framställa en invändning mot inspektionsbesöket eller någon åtgärd i anknytning till det.

5 §

Justitieministeriet svarar för samarbetet mellan Finlands regering och den internationella underkommittén samt för de allmänna arrangemangen vid underkommitténs inspektionsbesök i Finland.

Justitieministeriet har för att kunna fullföra sina uppgifter rätt att få sådan information

som avses i 2 § 2 mom. 2 punkten av de myndigheter som avses i 2 § 1 mom.

6 §

Den som har lämnat uppgifter till underkommittén får inte påföras straff eller andra påföljder på grund av lämnade uppgifter.

7 §

Om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i protokollet och om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

2.

Lag**om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002) 5 § och
fogas till lagen ett nytt 1 a kapitel som följer:

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen gör vid behov inspektioner för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen ska i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och Finlands militära krishanteringsorganisation för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt krishanteringspersonalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli rätt att få tillträde till alla den övervakades lokaler och tillgång till den övervakades alla datasystem samt att enskilt få samtala med inspektionsställets personal och med dem som tjänstgör eller är intagna där.

1 a kap.

Nationell förebyggande mekanism mot tortyr

11 a §

Nationell förebyggande mekanism

Riksdagens justitieombudsman är en sådan nationell förebyggande mekanism som avses i artikel 3 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym,

omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS .../...).

11 b §

Inspektionsuppdrag

Vid utförandet av uppdraget som den nationella förebyggande mekanismen inspekterar justitieombudsmannen platser där personer är eller kan hållas frihetsberövade antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medverkan (verksamhetsställe).

För att göra en inspektion har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli rätt att få tillträde till alla verksamhetsställets lokaler och tillgång till verksamhetsställets alla datasystem samt att enskilt få samtala med de frihetsberövade och med verksamhetsställets personal och med andra personer som kan lämna uppgifter som är relevanta för inspektionen.

11 c §

Rätt att få uppgifter

Vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli, oberoende av sekretessbestämmelserna, rätt att av myndigheter och av dem som driver verksamhetsställen, få uppgifter om hur många de frihetsberövade är, hur många verksamhetsställen det finns och var dessa ligger samt om behandlingen av de frihetsberövade och under vilka

förhållanden de hålls i förvar, liksom även andra uppgifter som behövs för uppdraget som nationell förebyggande mekanism.

11 d §

Utlämnande av uppgifter

Utöver vad som föreskrivs i lagen om ofentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får justitieombudsmannen oberoende av sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter om frihetsberövade och om behandlingen av dem och under vilka förhållanden de hålls i förvar till den underkommitté som avses i artikel 2 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

11 e §

Rekommendationer

Justitieombudsmannen kan vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism lämna de övervakade rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av frihetsberövade och de förhållanden under vilka de hålls i förvar samt till att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

11 f §

Övriga tillämpliga bestämmelser

På justitieombudsmannens verksamhet som nationell förebyggande mekanism tillämpas

Helsingfors den 20 december 2012

dessutom vad som föreskrivs i 6 och 8–11 § om den verksamhet som utgör laglighetskontroll.

11 g §

Sakkunniga

Justitieombudsmannen kan anlita sakkunniga vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. Justitieombudsmannen kan till sakkunnig utse en person som gett sitt samtycke till det och som har relevant sakkunskap med tanke på den nationella förebyggande mekanismens inspektionsuppdrag. Den sakkunnige kan delta i inspektioner som avses i 11 b §, varvid den paragrafen och 11 c § tillämpas på den sakkunniges befogenheter.

När den sakkunnige utför uppdrag som avses i detta kapitel tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar på honom eller henne. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

11 h §

Förbud mot påföljder

Den som har lämnat uppgifter till den nationella förebyggande mekanismen får inte påföras straff eller andra påföljder på grund av detta.

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet. Lagens 5 § träder dock i kraft den 20.

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Utrikesminister *Erkki Tuomioja*

Lag**om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002) 5 § och
fogas till lagen ett nytt 1 a kapitel som följer:

Gällande lag

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen inspekterar vid behov inrättningar och ämbetsverk för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen skall i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och de finländska fredsbevarande styrkorna för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt den fredsbevarande personalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen eller en representant för justitieombudsmannen rätt att göra sig förtrogen med alla ämbetsverkets eller inrättningens lokaler och datasystem samt att enskilt få samtala med ämbetsverkets eller inrättningens personal och de som tjänstgör eller är intagna där.

Förslag

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen gör vid behov inspektioner för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen ska i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och Finlands militära krishanteringsorganisation för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt krishanteringspersonalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli rätt att få tillträde till alla den övervakades lokaler och tillgång till den övervakades alla datasystem samt att enskilt få samtala med inspektionsställets personal och med dem som tjänstgör eller är intagna där.

1 a kap.

Nationell förebyggande mekanism mot tortyr

11 a §

Nationell förebyggande mekanism

Riksdagens justitieombudsman är en sådan nationell förebyggande mekanism som avses i artikel 3 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym,

omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS .../...).

11 b §

Inspektionsuppdrag

Vid utförandet av uppdraget som den nationella förebyggande mekanismen inspekterar justitieombudsmannen platser där personer är eller kan hållas frihetsberövade antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medverkan (verksamhetsställe).

För att göra en inspektion har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli rätt att få tillträde till alla verksamhetsställets lokaler och tillgång till verksamhetsställets alla datasystem samt att enskilt få samtala med de frihetsberövade och med verksamhetsställets personal och med andra personer som kan lämna upplysningar som är relevanta för inspektionen.

11 c §

Rätt att få uppgifter

Vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli, oberoende av sekretessbestämmelserna, rätt att av myndigheter och av dem som driver verksamhetsställena, få uppgifter om hur många de frihetsberövade är, hur många verksamhetsställen det finns och var dessa ligger samt om behandlingen av de frihetsberövade och under vilka förhållanden de hålls i förvar, liksom även andra uppgifter som behövs för uppdraget som nationell förebyggande mekanism.

11 d §

Utlämnande av uppgifter

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får justitieombudsmannen oberoende av sekretessbestämmelserna lämna ut

uppgifter om frihetsberövade och om behandlingen av dem och under vilka förhållanden de hålls i förvar till den underkommitté som avses i artikel 2 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

11 e §

Rekommendationer

Justitieombudsmannen kan vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism lämna de övervakade rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av frihetsberövade och de förhållanden under vilka de hålls i förvar samt till att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

11 f §

Övriga tillämpliga bestämmelser

På justitieombudsmannens verksamhet som nationell förebyggande mekanism tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 6 och 8–11 § om den verksamhet som utgör laglighetskontroll.

11 g §

Sakkunniga

Justitieombudsmannen kan anlita sakkunniga vid utförandet av uppdraget som nationell förebyggande mekanism. Justitieombudsmannen kan till sakkunnig utse en person som gett sitt samtycke till det och som har relevant sakkunskap med tanke på den nationella förebyggande mekanismens inspektionsuppdrag. Den sakkunnige kan delta i inspektioner som avses i 11 b §, varvid den paragrafen och 11 c § tillämpas på den sakkunniges befogenheter.

När den sakkunnige utför uppdrag som avses i detta kapitel tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar på honom eller henne. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

11 h §

Förbud mot påföljder

Den som har lämnat uppgifter till den nationella förebyggande mekanismen får inte påföras straff eller andra påföljder på grund av detta.

— — — — —

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet. Lagens 5 § träder dock i kraft den 20.

Fördragstext

FAKULTATIVT PROTOKOLL TILL
KONVENTIONEN MOT TORTYR OCH
ANNAN GRYM, OMÄNSKLIG ELLER
FÖRNEDRANDE BEHANDLING ELLER
BESTRAFFNING

INGRESS

De stater som är parter i detta protokoll,

som åter fastslår att tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjudet och utgör en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna,

som är övertygade om att ytterligare åtgärder är nödvändiga för att uppnå syftena med konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (konventionen) och att förstärka skyddet för personer som frihetsberövats mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

som erinrar om att varje konventionsstat enligt artiklarna 2 och 16 i konventionen är skyldiga att vidta effektiva åtgärder för att förhindra tortyrhandlingar och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i alla territorier under deras jurisdiktion,

som erkänner att staterna har det yttersta ansvaret för att tillämpa dessa artiklar, att stärkandet av skyddet av frihetsberövade personer och den fulla respekten för deras mänskliga rättigheter är ett gemensamt ansvar, som delas av alla och att internationella tillämpande organ kompletterar och stärker de nationella åtgärderna,

som erinrar om att ett effektivt förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning kräver utbildning och en kombination av skilda legislativa, administrativa, rättsliga och andra åtgärder,

som även erinrar om att världskonferensen om de mänskliga rättigheterna i kraftfulla ordalag förklarade att ansträngningarna att tortyr i första hand skulle inriktas på förebyg-

OPTIONAL PROTOCOL TO THE
CONVENTION AGAINST TORTURE
AND OTHER CRUEL, INHUMAN OR
DEGRADING TREATMENT OR
PUNISHMENT

PREAMBLE

The States Parties to the present Protocol,

Reaffirming that torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment are prohibited and constitute serious violations of human rights,

Convinced that further measures are necessary to achieve the purposes of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (hereinafter referred to as the Convention) and to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment,

Recalling that articles 2 and 16 of the Convention oblige each State Party to take effective measures to prevent acts of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in any territory under its jurisdiction,

Recognizing that States have the primary responsibility for implementing those articles, that strengthening the protection of people deprived of their liberty and the full respect for their human rights is a common responsibility shared by all and that international implementing bodies complement and strengthen national measures,

Recalling that the effective prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment requires education and a combination of various legislative, administrative, judicial and other measures,

Recalling also that the World Conference on Human Rights firmly declared that efforts to eradicate torture should first and foremost be concentrated on prevention and called for

gande och krävde antagande av ett fakultativt protokoll till konventionen med sikte på att upprätta ett förebyggande system av regelbundna besök på platser där personer hålls frihetsberövade,

som är övertygade om att skyddet för frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning kan förstärkas med icke-rättsliga åtgärder av förebyggande natur, som grundas på regelbundna besök på platser där personer hålls frihetsberövade,

har kommit överens om följande:

DEL I
ALLMÄNNA PRINCIPER

Artikel 1

Syftet med detta protokoll är att upprätta ett system för regelbundna besök som genomförs av oberoende internationella och nationella organ på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 2

1. En underkommitté för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (nedan kallad underkommittén) ska upprättas och utföra de funktioner som anges i detta protokoll.

2. Underkommittén ska fullgöra sina uppgifter inom ramen för Förenta nationernas stadga och vägledas av stadgans syften och principer och av Förenta nationernas normer för behandling av frihetsberövade personer.

3. Underkommittén ska även vägledas av principerna om förtrolighet, opartiskhet, icke-selektivitet, universalitet och objektivitet.

4. Underkommittén och parterna ska samarbeta vid tillämpningen av detta protokoll.

the adoption of an optional protocol to the Convention, intended to establish a preventive system of regular visits to places of detention,

Convinced that the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment can be strengthened by non-judicial means of a preventive nature, based on regular visits to places of detention,

Have agreed as follows:

PART I
GENERAL PRINCIPLES

Article 1

The objective of the present Protocol is to establish a system of regular visits undertaken by independent international and national bodies to places where people are deprived of their liberty, in order to prevent torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 2

1. A Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of the Committee against Torture (hereinafter referred to as the Subcommittee on Prevention) shall be established and shall carry out the functions laid down in the present Protocol.

2. The Subcommittee on Prevention shall carry out its work within the framework of the Charter of the United Nations and shall be guided by the purposes and principles thereof, as well as the norms of the United Nations concerning the treatment of people deprived of their liberty.

3. Equally, the Subcommittee on Prevention shall be guided by the principles of confidentiality, impartiality, non-selectivity, universality and objectivity.

4. The Subcommittee on Prevention and the States Parties shall cooperate in the implementation of the present Protocol.

Artikel 3

Varje part ska inrätta, utse eller på nationell nivå vidmakthålla ett eller flera besöksorgan för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (nedan kallade nationella förebyggande mekanismer).

Artikel 4

1. Varje part ska tillåta besök i överensstämmelse med detta protokoll av de mekanismer som avses i artiklarna 2 och 3 till varje plats under dess jurisdiktion eller kontroll där personer är eller kan hållas frihetsberövade, antingen med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller på dess föranstaltande eller med dess samtycke eller medgivande (nedan kallade platser där personer hålls frihetsberövade). Dessa besök ska genomföras i syfte att, om så behövs, förstärka skyddet för dessa personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

2. För de syften som avses i detta protokoll avses med termen frihetsberövande varje form av kvarhållande, fängslande eller placering av en person i ett offentligt eller privat förvar, som denna person inte har tillåtelse att lämna frivilligt, genom beslut av en rättslig, administrativ eller annan myndighet.

DEL II
UNDERKOMMITTÉN FÖR
FÖREBYGGANDE

Artikel 5

1. Underkommittén ska bestå av tio medlemmar. Efter den femtionde ratifikationen eller anslutningen till detta protokoll ska antalet medlemmar i underkommittén öka till 25 personer.

2. Underkommitténs medlemmar ska väljas bland personer med högt moraliskt anseende, som har erkänd sakkunskap på området för rättskipning, särskilt straffrätt, fängelse- eller polisförvaltning eller på olika områden som

Article 3

Each State Party shall set up, designate or maintain at the domestic level one or several visiting bodies for the prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (hereinafter referred to as the national preventive mechanism).

Article 4

1. Each State Party shall allow visits, in accordance with the present Protocol, by the mechanisms referred to in articles 2 and 3 to any place under its jurisdiction and control where persons are or may be deprived of their liberty, either by virtue of an order given by a public authority or at its instigation or with its consent or acquiescence (hereinafter referred to as places of detention). These visits shall be undertaken with a view to strengthening, if necessary, the protection of these persons against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

2. For the purposes of the present Protocol, deprivation of liberty means any form of detention or imprisonment or the placement of a person in a public or private custodial setting which that person is not permitted to leave at will by order of any judicial, administrative or other authority.

PART II
SUBCOMMITTEE ON PREVENTION

Article 5

1. The Subcommittee on Prevention shall consist of ten members. After the fiftieth ratification of or accession to the present Protocol, the number of the members of the Subcommittee on Prevention shall increase to twenty-five.

2. The members of the Subcommittee on Prevention shall be chosen from among persons of high moral character, having proven professional experience in the field of the administration of justice, in particular crimi-

har avseende på behandling av frihetsberövade personer.

3. Vid underkommitténs sammansättning ska vederbörligen beaktas en rättvis geografisk fördelning och att olika civilisationsformer och rättssystem i de stater som är parter i detta protokoll är företrädde.

4. Vid underkommitténs sammansättning ska även eftersträvas en balanserad könsfördelning på grundval av principerna om jämställdhet och ickediskriminering mellan könen.

5. Två medlemmar av underkommittén får inte vara medborgare i en och samma stat.

6. Medlemmarna i underkommittén ska tjänstgöra i egenskap av enskilda personer, vara oberoende och opartiska och stå till underkommitténs förfogande på ett effektivt sätt.

Artikel 6

1. Varje part får i enlighet med punkt 2 i denna artikel föreslå högst två kandidater som har de kvalifikationer och uppfyller de fordringar som anges i artikel 5 och ska därvid lämna detaljerade uppgifter om kandidaternas meriter.

2.

a) Kandidaterna ska vara medborgare i en stat som är part i detta protokoll.

b) Minst en av de båda kandidaterna ska vara medborgare i den part som föreslår honom eller henne.

c) Högst två medborgare i en part får föreslås.

d) Innan en part föreslår en medborgare i en annan part, ska den inhämta denna parts samtycke.

3. Förenta nationernas generalsekreterare ska, senast fem månader före dagen för det partsmöte under vilket val ska hållas, skriftligen uppmana parterna att lämna förslag inom tre månader. Generalsekreteraren ska delge en förteckning i alfabetisk ordning över alla kandidater som föreslagits med uppgift om vilka parter som har föreslagit dem.

nal law, prison or police administration, or in the various fields relevant to the treatment of persons deprived of their liberty.

3. In the composition of the Subcommittee on Prevention due consideration shall be given to equitable geographic distribution and to the representation of different forms of civilization and legal systems of the States Parties.

4. In this composition consideration shall also be given to balanced gender representation on the basis of the principles of equality and non-discrimination.

5. No two members of the Subcommittee on Prevention may be nationals of the same State.

6. The members of the Subcommittee on Prevention shall serve in their individual capacity, shall be independent and impartial and shall be available to serve the Subcommittee on Prevention efficiently.

Article 6

1. Each State Party may nominate, in accordance with paragraph 2 of the present article, up to two candidates possessing the qualifications and meeting the requirements set out in article 5, and in doing so shall provide detailed information on the qualifications of the nominees.

2.

(a) The nominees shall have the nationality of a State Party to the present Protocol;

(b) At least one of the two candidates shall have the nationality of the nominating State Party;

(c) No more than two nationals of a State Party shall be nominated;

(d) Before a State Party nominates a national of another State Party, it shall seek and obtain the consent of that State Party.

3. At least five months before the date of the meeting of the States Parties during which the elections will be held, the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit their nominations within three months. The Secretary-General shall submit a list, in alphabetical order, of all persons thus nominated, indicating the States

Parties that have nominated them.

Artikel 7

1. Medlemmarna i underkommittén ska väljas på följande sätt:

a) I första hand ska beaktas att kraven och kriterierna i artikel 5 i detta protokoll är uppfyllda.

b) Det första valet ska hållas inom sex månader efter detta protokolls ikraftträdande.

c) Parterna ska välja medlemmarna av underkommittén genom hemlig omröstning.

d) Val av underkommitténs medlemmar ska förrättas vartannat år vid partsmöten som sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare. Vid dessa möten, som är beslutsmässiga när två tredjedelar av parterna är närvarande, ska de kandidater väljas till underkommittén som uppnår det högsta antalet röster och absolut majoritet av de närvarande och röstande parternas röster.

2. Om vid valförrättningen två medborgare i en och samma part fyller villkoren för att ingå i underkommittén, ska den kandidat som har fått det högsta antalet röster väljas. När två medborgare i samma land har fått samma antal röster, ska följande förfarande tillämpas:

a) Om endast en kandidat har föreslagits av den part i vilken kandidaten är medborgare, ska han eller hon anses vald.

b) Om de båda kandidaterna har nominerats av den part i vilken de är medborgare, ska en sluten omröstning hållas för att avgöra vilken av dem som ska väljas.

c) Om ingendera kandidaten har föreslagits av den part där han eller hon är medborgare, ska en särskild hemlig omröstning hållas för att bestämma vilken av kandidaterna som ska väljas.

Article 7

1. The members of the Subcommittee on Prevention shall be elected in the following manner:

(a) Primary consideration shall be given to the fulfilment of the requirements and criteria of article 5 of the present Protocol;

(b) The initial election shall be held no later than six months after the entry into force of the present Protocol;

(c) The States Parties shall elect the members of the Subcommittee on Prevention by secret ballot;

(d) Elections of the members of the Subcommittee on Prevention shall be held at biennial meetings of the States Parties convened by the Secretary-General of the United Nations. At those meetings, for which two thirds of the States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Subcommittee on Prevention shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of the States Parties present and voting.

2. If during the election process two nationals of a State Party have become eligible to serve as members of the Subcommittee on Prevention, the candidate receiving the higher number of votes shall serve as the member of the Subcommittee on Prevention. Where nationals have received the same number of votes, the following procedure applies:

(a) Where only one has been nominated by the State Party of which he or she is a national, that national shall serve as the member of the Subcommittee on Prevention;

(b) Where both candidates have been nominated by the State Party of which they are nationals, a separate vote by secret ballot shall be held to determine which national shall become the member;

(c) Where neither candidate has been nominated by the State Party of which he or she is a national, a separate vote by secret ballot shall be held to determine which candidate shall be the member.

Artikel 8

Om en medlem av underkommittén avlider eller avsäger sig sitt uppdrag eller av annan anledning inte längre kan fullgöra det, ska den part som har föreslagit honom eller henne föreslå en annan valbar person som har de meriter och uppfyller de krav som anges i artikel 5 med beaktande av behovet av en riktig avvägning mellan de olika kompetensområdena. Denna person ska inneha posten till nästkommande partsmöte om majoriteten av parterna godkänner det. Godkännandet ska anses vara givet, om inte minst hälften av parterna svarar nekande inom sex veckor efter det att Förenta nationernas generalsekreterare har meddelat dem den föreslagna tillsättningen.

Artikel 9

Underkommitténs medlemmar ska väljas för en tid av fyra år. De kan återväljas en gång om de åter blir föreslagna. För hälften av de medlemmar som utsetts vid det första valet ska mandattiden utlöpa efter två år. Omedelbart efter det första valet ska dessa medlemmar utses genom lottning förrättad av ordföranden vid ett möte som avses i artikel 7.1 d.

Artikel 10

1. Underkommittén ska utse sitt presidium för en tid av två år. Presidiet kan återväljas.

2. Underkommittén ska anta sin egen arbetsordning. I den ska bl.a. föreskrivas följande:

a) Underkommittén är beslutsför när hälften av medlemmarna plus en är närvarande.

b) Underkommitténs beslut ska fattas med en majoritet av de närvarande medlemmarnas röster.

c) Underkommittén ska mötas innanför stängda dörrar.

3. Förenta nationernas generalsekreterare ska sammankalla underkommitténs första möte. Efter sitt första möte ska underkommittén mötas vid tidpunkter som anges i dess ar-

Article 8

If a member of the Subcommittee on Prevention dies or resigns, or for any cause can no longer perform his or her duties, the State Party that nominated the member shall nominate another eligible person possessing the qualifications and meeting the requirements set out in article 5, taking into account the need for a proper balance among the various fields of competence, to serve until the next meeting of the States Parties, subject to the approval of the majority of the States Parties. The approval shall be considered given unless half or more of the States Parties respond negatively within six weeks after having been informed by the Secretary-General of the United Nations of the proposed appointment.

Article 9

The members of the Subcommittee on Prevention shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election once if renominated. The term of half the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election the names of those members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting referred to in article 7, paragraph 1 (d).

Article 10

1. The Subcommittee on Prevention shall elect its officers for a term of two years. They may be re-elected.

2. The Subcommittee on Prevention shall establish its own rules of procedure. These rules shall provide, inter alia, that:

(a) Half the members plus one shall constitute a quorum;

(b) Decisions of the Subcommittee on Prevention shall be made by a majority vote of the members present;

(c) The Subcommittee on Prevention shall meet in camera.

3. The Secretary-General of the United Nations shall convene the initial meeting of the Subcommittee on Prevention. After its initial meeting, the Subcommittee on Prevention

betsordning. Underkommittén och Förenta nationernas kommitté mot tortyr (tortyrkommittén) ska mötas samtidigt minst en gång om året.

shall meet at such times as shall be provided by its rules of procedure. The Subcommittee on Prevention and the Committee against Torture shall hold their sessions simultaneously at least once a year.

DEL III
MANDAT FÖR UNDERKOMMITTÉN
FÖR FÖREBYGGANDE

PART III
MANDATE OF THE SUBCOMMITTEE
ON PREVENTION

Artikel 11

Article 11

Underkommittén ska göra följande:

1. The Subcommittee on Prevention shall:

a) Besöka sådana platser som avses i artikel 4 och avge rekommendationer till parterna om skydd av frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

(a) Visit the places referred to in article 4 and make recommendations to States Parties concerning the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

b) Med avseende på de nationella förebyggande mekanismerna ska underkommittén

(b) In regard to the national preventive mechanisms:

i) om så behövs råda och hjälpa parterna att upprätta sådana mekanismer,

(i) Advise and assist States Parties, when necessary, in their establishment;

ii) hålla direkt och, om det är nödvändigt, konfidentiell kontakt med dessa mekanismer och erbjuda dem utbildning och teknisk hjälp för att förhöja deras duglighet,

(ii) Maintain direct, and if necessary confidential, contact with the national preventive mechanisms and offer them training and technical assistance with a view to strengthening their capacities;

iii) råda och hjälpa dem i att bedöma behoven och vilka åtgärder som behövs för att förstärka skyddet av frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

(iii) Advise and assist them in the evaluation of the needs and the means necessary to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

iv) framföra rekommendationer och synpunkter till parterna i syfte att förstärka mekanismernas duglighet och mandat med sikte på att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

(iv) Make recommendations and observations to the States Parties with a view to strengthening the capacity and the mandate of the national preventive mechanisms for the prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

c) För att förebygga tortyr i allmänhet, samarbeta med berörda FN-organ och FN-mekanismer samt med internationella, regionala och nationella institutioner och organisationer som arbetar med att förbättra skyddet för alla personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

(c) Cooperate, for the prevention of torture in general, with the relevant United Nations organs and mechanisms as well as with the international, regional and national institutions or organizations working towards the strengthening of the protection of all persons against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Artikel 12

För att underkommittén ska kunna fullgöra sitt mandat enligt artikel II, åtar sig parterna följande:

a) Att ta emot underkommittén inom sitt territorium och bereda den tillträde till platser där personer hålls frihetsberövade enligt definitionen i artikel 4.

b) Att lämna alla relevanta upplysningar som underkommittén kan begära för att ta ställning till vilka behov som finns och vilka åtgärder som bör vidtas för att förstärka frihetsberövade personers skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

c) Att uppmuntra och befrämja kontakter mellan underkommittén och de nationella förebyggande mekanismerna.

d) Att analysera underkommitténs rekommendationer och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att dessa ska kunna genomföras.

Artikel 13

1. Underkommittén ska upprätta ett besökschema till parterna för att fullgöra sitt mandat enligt artikel 11. Den första gången ska detta verkställas genom lottning.

2. Efter samråd ska underkommittén delge parterna sitt program för att de utan dröjsmål ska kunna vidta de nödvändiga förberedelserna inför kommande besök.

3. Besöken ska genomföras av minst två medlemmar av underkommittén. De får vid behov åtföljas av sakkunniga som har visad yrkesmässig erfarenhet och kunskap inom områden som omfattas av detta protokoll och som utses från en förteckning över sakkunniga, som föreslagits av parterna, förenta nationernas höga kommissarie för mänskliga rättigheter och Förenta nationernas centrum för brottsbekämpning. När förteckningen görs upp får de berörda parterna föreslå högst fem nationella sakkunniga. Den berörda parten får motsätta sig att en viss sakkunnig deltar i besöket och underkommittén får då föreslå en annan sakkunnig.

Article 12

In order to enable the Subcommittee on Prevention to comply with its mandate as laid down in article 11, the States Parties undertake:

(a) To receive the Subcommittee on Prevention in their territory and grant it access to the places of detention as defined in article 4 of the present Protocol;

(b) To provide all relevant information the Subcommittee on Prevention may request to evaluate the needs and measures that should be adopted to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

(c) To encourage and facilitate contacts between the Subcommittee on Prevention and the national preventive mechanisms;

(d) To examine the recommendations of the Subcommittee on Prevention and enter into dialogue with it on possible implementation measures.

Article 13

1. The Subcommittee on Prevention shall establish, at first by lot, a programme of regular visits to the States Parties in order to fulfil its mandate as established in article 11.

2. After consultations, the Subcommittee on Prevention shall notify the States Parties of its programme in order that they may, without delay, make the necessary practical arrangements for the visits to be conducted.

3. The visits shall be conducted by at least two members of the Subcommittee on Prevention. These members may be accompanied, if needed, by experts of demonstrated professional experience and knowledge in the fields covered by the present Protocol who shall be selected from a roster of experts prepared on the basis of proposals made by the States Parties, the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights and the United Nations Centre for International Crime Prevention. In preparing the roster, the States Parties concerned shall propose no more than five national experts. The State Party concerned may oppose the inclusion of a specific expert in the visit, whereupon the

4. Om underkommittén anser det vara lämpligt, får den föreslå ett kort återbesök efter ett reguljärt besök.

Artikel 14

1. För att underkommittén ska kunna fullgöra sitt mandat, förbinder sig parterna att medge kommittén följande:

a) Obegränsad tillgång till alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade i förvar enligt definitionen i artikel 4 samt om hur många sådana förvar det finns och var de ligger.

b) Tillgång till alla uppgifter om behandlingen av sådana personer och om under vilka förhållanden de hålls i förvar.

c) Med förbehåll för punkt 2, obegränsat tillträde till alla platser med tillhörande anläggningar där personer hålls frihetsberövade.

d) Tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro, antingen personligen eller med hjälp av en tolk om så behövs, samt med andra personer som underkommittén anser kunna lämna relevanta upplysningar.

e) Frihet att utse platser mekanismerna önskar besöka och personer de önskar intervjua.

2. Invändningar mot ett besök på en viss plats där personer hålls frihetsberövade får endast göras av brådskande och tvingande skäl med hänsyn till det nationella försvaret, den allmänna säkerheten, naturkatastrof eller allvarliga oroligheter på den plats som ska besökas som tillfälligt förhindrar besökets genomförande. Förekomst av ett tillkännagivet undantagstillstånd som sådant får inte anföras av en part som skäl för att vägra att emottäta besök.

Artikel 15

Ingen offentlig myndighet eller tjänsteman får ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att till underkommittén eller till dess medlemmar ha röjt en uppgift, oberoende av om uppgiften är sann eller osann,

Subcommittee on Prevention shall propose another expert.

4. If the Subcommittee on Prevention considers it appropriate, it may propose a short follow-up visit after a regular visit.

Article 14

1. In order to enable the Subcommittee on Prevention to fulfil its mandate, the States Parties to the present Protocol undertake to grant it:

(a) Unrestricted access to all information concerning the number of persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, as well as the number of places and their location;

(b) Unrestricted access to all information referring to the treatment of those persons as well as their conditions of detention;

(c) Subject to paragraph 2 below, unrestricted access to all places of detention and their installations and facilities;

(d) The opportunity to have private interviews with the persons deprived of their liberty without witnesses, either personally or with a translator if deemed necessary, as well as with any other person who the Subcommittee on Prevention believes may supply relevant information;

(e) The liberty to choose the places it wants to visit and the persons it wants to interview.

2. Objection to a visit to a particular place of detention may be made only on urgent and compelling grounds of national defence, public safety, natural disaster or serious disorder in the place to be visited that temporarily prevent the carrying out of such a visit. The existence of a declared state of emergency as such shall not be invoked by a State Party as a reason to object to a visit.

Article 15

No authority or official shall order, apply, permit or tolerate any sanction against any person or organization for having communicated to the Subcommittee on Prevention or to its delegates any information, whether true or false, and no such person or organization

och ingen sådan person eller organisation får vållas men på något sätt.

shall be otherwise prejudiced in any way.

Artikel 16

1. Underkommittén ska konfidentiellt framföra sina rekommendationer och synpunkter till parten och till den nationella förebyggande mekanismen, om så är lämpligt.

2. Underkommittén ska offentliggöra sin rapport jämte eventuella kommentarer från den berörda parten, om den begär det. Om parten offentliggör någon del av rapporten, får underkommittén offentliggöra den helt eller delvis. Inga personuppgifter får dock publiceras utan den berörda personens uttryckliga tillstånd.

3. Underkommittén ska avge en årlig verksamhetsrapport till tortyrkommittén.

4. Om parten vägrar att samarbeta med underkommittén enligt artiklarna 12 och 14 eller att vidta åtgärder för att förbättra situationen mot bakgrund av underkommitténs rekommendationer, får tortyrkommittén, på begäran av underkommittén, med en majoritet av sina medlemmar, efter det att parten har fått tillfälle att framföra sina synpunkter, besluta att göra ett offentligt uttalande om frågan eller offentliggöra underkommitténs rapport.

DEL IV NATIONELLA FÖREBYGGANDE ME- KANISMER

Artikel 17

Varje part ska, senast ett år efter detta protokolls ikraftträdande eller efter partens ratifikation av eller anslutning till det, vidmakthålla, utse eller inrätta en eller flera oberoende nationella förebyggande mekanismer för förebyggande av tortyr på nationell nivå. Mekanismer som inrättats av decentraliserade enheter får utses till nationella förebyggande mekanismer för de syften som avses i detta protokoll, om de uppfyller protokollets bestämmelser.

Article 16

1. The Subcommittee on Prevention shall communicate its recommendations and observations confidentially to the State Party and, if relevant, to the national preventive mechanism.

2. The Subcommittee on Prevention shall publish its report, together with any comments of the State Party concerned, whenever requested to do so by that State Party. If the State Party makes part of the report public, the Subcommittee on Prevention may publish the report in whole or in part. However, no personal data shall be published without the express consent of the person concerned.

3. The Subcommittee on Prevention shall present a public annual report on its activities to the Committee against Torture.

4. If the State Party refuses to cooperate with the Subcommittee on Prevention according to articles 12 and 14, or to take steps to improve the situation in the light of the recommendations of the Subcommittee on Prevention, the Committee against Torture may, at the request of the Subcommittee on Prevention, decide, by a majority of its members, after the State Party has had an opportunity to make its views known, to make a public statement on the matter or to publish the report of the Subcommittee on Prevention.

PART IV NATIONAL PREVENTIVE MECHANISMS

Article 17

Each State Party shall maintain, designate or establish, at the latest one year after the entry into force of the present Protocol or of its ratification or accession, one or several independent national preventive mechanisms for the prevention of torture at the domestic level. Mechanisms established by decentralized units may be designated as national preventive mechanisms for the purposes of the present Protocol if they are in conformity with its provisions.

Artikel 18

1. Parterna ska garantera de nationella förebyggande mekanismernas funktionella oberoende såväl som deras personals oberoende.

2. Parterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att tillgodose att de sakkunniga i den nationella förebyggande mekanismen har den kompetens och det yrkeskunnande som krävs. De skall sträva efter att uppnå jämvikt mellan könen och att etniska grupper och minoritetsgrupper i landet är nöjaktigt företrädade.

3. Parterna åtar sig att tillhandahålla nödvändiga resurser för drift av de nationella förebyggande mekanismerna.

4. När parterna inrättar nationella förebyggande mekanismer ska de vederbörligen beakta principerna om den rättsliga ställningen för nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna.

Artikel 19

Nationella förebyggande mekanismer ska ha åtminstone följande befogenheter:

a) Att regelbundet få granska behandlingen av frihetsberövade personer där de hålls i förvar enligt vad som anges i artikel 4 med sikte på att, om så erfordras, förstärka skyddet för dem mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

b) Att avge rekommendationer till de behöriga myndigheterna med sikte på att förbättra behandlingen av och förhållandena för frihetsberövade personer och att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning med beaktande av Förenta nationernas normer på detta område.

c) Att överlämna förslag och synpunkter om gällande eller föreslagna lagstiftning.

Artikel 20

För att de förebyggande nationella mekanismerna ska kunna fullgöra sitt mandat, förbinder sig parterna att medge dem följande:

Article 18

1. The States Parties shall guarantee the functional independence of the national preventive mechanisms as well as the independence of their personnel.

2. The States Parties shall take the necessary measures to ensure that the experts of the national preventive mechanism have the required capabilities and professional knowledge. They shall strive for a gender balance and the adequate representation of ethnic and minority groups in the country.

3. The States Parties undertake to make available the necessary resources for the functioning of the national preventive mechanisms.

4. When establishing national preventive mechanisms, States Parties shall give due consideration to the Principles relating to the status of national institutions for the promotion and protection of human rights.

Article 19

The national preventive mechanisms shall be granted at a minimum the power:

(a) To regularly examine the treatment of the persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, with a view to strengthening, if necessary, their protection against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

(b) To make recommendations to the relevant authorities with the aim of improving the treatment and the conditions of the persons deprived of their liberty and to prevent torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, taking into consideration the relevant norms of the United Nations;

(c) To submit proposals and observations concerning existing or draft legislation.

Article 20

In order to enable the national preventive mechanisms to fulfil their mandate, the States Parties to the present Protocol undertake to grant them:

a) Obegränsad tillgång till alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade i förvar enligt definitionen i artikel 4 samt om hur många sådana förvar det finns och var de ligger.

b) Tillgång till alla uppgifter om behandlingen av sådana personer och om under vilka förhållanden de hålls i förvar.

c) Tillträde till alla platser med tillhörande anläggningar och utrustning där personer hålls frihetsberövade.

d) Tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro, antingen personligen eller med hjälp av en tolk om så behövs, samt med andra personer som underkommittén anser kunna lämna relevanta upplysningar.

e) Frihet att utse platser mekanismerna önskar besöka och personer de önskar intervju.

f) Rätt att ha kontakt med underkommittén, att delge den uppgifter samt att sammanträffa med den.

Artikel 21

1. Ingen offentlig myndighet eller tjänsteman får ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att till underkommittén eller till dess medlemmar ha röjt en uppgift, oberoende av om uppgiften är sann eller osann, och ingen sådan person eller organisation får vållas men på något sätt.

2. Konfidentiella uppgifter som inhämtats av den nationella förebyggande mekanismen ska vara sekretessbelagda. Inga personuppgifter får dock publiceras utan den berörda personens uttryckliga tillstånd.

Artikel 22

Den berörda konventionsstatens behöriga myndigheter ska analysera den nationella förebyggande mekanismens rekommendationer och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att dessa ska kunna genomföras.

Artikel 23

Parterna förbinder sig att offentliggöra och

(a) Access to all information concerning the number of persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, as well as the number of places and their location;

(b) Access to all information referring to the treatment of those persons as well as their conditions of detention;

(c) Access to all places of detention and their installations and facilities;

(d) The opportunity to have private interviews with the persons deprived of their liberty without witnesses, either personally or with a translator if deemed necessary, as well as with any other person who the national preventive mechanism believes may supply relevant information;

(e) The liberty to choose the places they want to visit and the persons they want to interview;

(f) The right to have contacts with the Subcommittee on Prevention, to send it information and to meet with it.

Article 21

1. No authority or official shall order, apply, permit or tolerate any sanction against any person or organization for having communicated to the national preventive mechanism any information, whether true or false, and no such person or organization shall be otherwise prejudiced in any way.

2. Confidential information collected by the national preventive mechanism shall be privileged. No personal data shall be published without the express consent of the person concerned.

Article 22

The competent authorities of the State Party concerned shall examine the recommendations of the national preventive mechanism and enter into a dialogue with it on possible implementation measures.

Article 23

The States Parties to the present Protocol

sprida de nationella förebyggande mekanismernas årsrapporter.

undertake to publish and disseminate the annual reports of the national preventive mechanisms.

DEL V
Förklaring

PART V
Declaration

Artikel 24

Article 24

1. Vid ratifikationen av detta protokoll får parterna avge en förklaring som uppskjuter tillämpningen av deras skyldigheter enligt aningen del III eller del IV i protokollet.

1. Upon ratification, States Parties may make a declaration postponing the implementation of their obligations under either part III or part IV of the present Protocol.

2. Detta uppskov får gälla högst tre år. Efter vederbörlig framställning av parten och efter samråd med underkommittén, får tortyrkommittén förlänga denna tid med ytterligare två år.

2. This postponement shall be valid for a maximum of three years. After due representations made by the State Party and after consultation with the Subcommittee on Prevention, the Committee against Torture may extend that period for an additional two years.

DEL VI
EKONOMISKA BESTÄMMELSER

PART VI
FINANCIAL PROVISIONS

Artikel 25

Article 25

1. Underkommitténs kostnader för att tillämpa detta protokoll ska bäras av Förenta nationerna.

1. The expenditure incurred by the Subcommittee on Prevention in the implementation of the present Protocol shall be borne by the United Nations.

2. Förenta nationernas generalsekreterare ska tillhandahålla den personal och de lokaler som behövs för att underkommittén effektivt ska kunna fullgöra sina funktioner enligt detta protokoll.

2. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Subcommittee on Prevention under the present Protocol.

Artikel 26

Article 26

1. En särskild fond ska inrättas i enlighet med generalförsamlingens tillämpliga förfaranden, vilken ska förvaltas i enlighet med Förenta nationernas ekonomiska bestämmelser och regler för att bidra till finansieringen av verkställandet av underkommitténs rekommendationer efter ett besök i en part och program för utbildning av nationella förebyggande mekanismer.

1. A Special Fund shall be set up in accordance with the relevant procedures of the General Assembly, to be administered in accordance with the financial regulations and rules of the United Nations, to help finance the implementation of the recommendations made by the Subcommittee on Prevention after a visit to a State Party, as well as education programmes of the national preventive mechanisms.

2. Den särskilda fonden får finansieras med frivilliga bidrag från regeringar, mellanstatli-

2. The Special Fund may be financed through voluntary contributions made by

ga och enskilda organisationer samt andra privata eller offentliga organ.

Governments, intergovernmental and non-governmental organizations and other private or public entities.

DEL VII SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 27

1. Detta protokoll står öppet för undertecknande av alla stater som har undertecknat konventionen.

2. Detta protokoll ska ratificeras av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen. Ratifikationsinstrumenten ska deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

3. Detta protokoll står öppet för anslutning av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen.

4. Anslutning ska ske genom deponering av anslutningsinstrumentet hos Förenta nationernas generalsekreterare.

5. Förenta nationernas generalsekreterare ska meddela alla stater som har undertecknat detta protokoll eller anslutit sig till det om deponering av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 28

1. Detta protokoll träder i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering hos Förenta nationernas generalsekreterare av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2. För stater som ratificerar protokollet eller ansluter sig till det efter deponeringen hos Förenta nationernas generalsekreterare av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet träder protokollet i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering av det egna ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

Artikel 29

Bestämmelserna i protokollet ska gälla för alla delar av federala stater utan inskränkning eller undantag.

PART VII FINAL PROVISIONS

Article 27

1. The present Protocol is open for signature by any State that has signed the Convention.

2. The present Protocol is subject to ratification by any State that has ratified or acceded to the Convention. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Protocol shall be open to accession by any State that has ratified or acceded to the Convention.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States that have signed the present Protocol or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 28

1. The present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession, the present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit of its own instrument of ratification or accession.

Article 29

The provisions of the present Protocol shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Artikel 30

Inga reservationer får göras mot detta protokoll.

Article 30

No reservations shall be made to the present Protocol.

Artikel 31

Bestämmelserna i detta protokoll ska inte inverka på parternas skyldigheter enligt någon regional konvention som inför ett besöksystem till platser där personer hålls frihetsberövade. Underkommittén och organ upprättade med stöd av sådana regionala konventioner uppmanas att samråda och samarbeta för att undvika dubbelarbete och effektivt främja syftena med detta protokoll.

Article 31

The provisions of the present Protocol shall not affect the obligations of States Parties under any regional convention instituting a system of visits to places of detention. The Subcommittee on Prevention and the bodies established under such regional conventions are encouraged to consult and cooperate with a view to avoiding duplication and promoting effectively the objectives of the present Protocol.

Artikel 32

Bestämmelserna i detta protokoll ska inte inverka på de skyldigheter som de stater har som är parter i de fyra Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 och deras tilläggsprotokoll av den 8 juni 1977, och inte heller på den möjlighet som varje sådan part har att tillåta Internationella rödakorskommittén att besöka platser där personer hålls frihetsberövade i situationer som inte omfattas av den internationella humanitära rätten.

Article 32

The provisions of the present Protocol shall not affect the obligations of States Parties to the four Geneva Conventions of 12 August 1949 and the Additional Protocols thereto of 8 June 1977, nor the opportunity available to any State Party to authorize the International Committee of the Red Cross to visit places of detention in situations not covered by international humanitarian law.

Artikel 33

1. 1. En part får säga upp detta protokoll när den helst genom skriftligt meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare, som därefter skall underrätta de övriga stater som är parter i protokollet och konventionen. Uppsägningen ska träda i kraft ett år efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

Article 33

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the present Protocol and the Convention. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. En uppsägning ska inte ha den verkan att den befriar en part från dess skyldigheter enligt protokollet med avseende på en gärning eller situation som kan inträffa före den dag då uppsägningen träder i kraft eller åtgärder som underkommittén har beslutat eller kan besluta att vidta med avseende på den berörda parten. Uppsägningen ska inte heller på något sätt påverka den fortsatta behandlingen av ett ärende som redan var under behandling av

2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any act or situation that may occur prior to the date on which the denunciation becomes effective, or to the actions that the Subcommittee on Prevention has decided or may decide to take with respect to the State Party concerned, nor shall denunciation prejudice in any way the continued consid-

underkommittén före den dag då uppsägningen börjar gälla.

3. Efter den dag då en parts uppsägning börjar gälla ska underkommittén inte inleda behandling av något nytt ärende som berör staten i fråga .

Artikel 34

1. En part får föreslå ändringar i protokollet och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Denne ska delge parterna ändringsförslaget och be dem meddela honom om de tillstyrker att en konferens med parterna sammankallas för att behandla och rösta om förslaget. Om minst en tredjedel av parterna inom fyra månader tillstyrker en sådan konferens, ska generalsekreteraren sammankalla en sådan i Förenta nationernas regi. Om minst en tredjedel av protokollstaterna inom fyra månader efter delgivandet av förslaget tillstyrker en sådan konferens, ska generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta nationernas regi. Ändringar som antagits med en majoritet av två tredjedelar av de vid konferensen närvarande och röstande parterna ska av generalsekreteraren underställas alla parter för godkännande.

2. En ändring som antagits i enlighet med punkt 1 träder i kraft när den har godkänts av två tredjedelar av parterna i enlighet med deras konstitutionella formaliteter.

3. När ändringar träder i kraft ska de vara bindande för de parter som antagit dem, medan övriga parter fortfarande ska vara bundna av bestämmelserna i detta protokoll och tidigare ändringar som de har antagit.

Artikel 35

Medlemmarna i underkommittén och i nationella förebyggande mekanismer ska åtnjuta sådana privilegier och sådan immunitet som erfordras för att de oberoende ska kunna utöva sin verksamhet. Medlemmarna i under-

eration of any matter already under consideration by the Subcommittee on Prevention prior to the date on which the denunciation becomes effective.

3. Following the date on which the denunciation of the State Party becomes effective, the Subcommittee on Prevention shall not commence consideration of any new matter regarding that State.

Article 34

1. Any State Party to the present Protocol may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to the States Parties to the present Protocol with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposal. In the event that within four months from the date of such communication at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted by the Secretary-General of the United Nations to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall come into force when it has been accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Protocol in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties that have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendment that they have accepted.

Article 35

Members of the Subcommittee on Prevention and of the national preventive mechanisms shall be accorded such privileges and immunities as are necessary for the independent exercise of their functions. Members

kommittén ska åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i avsnitt 22 i konventionen om privilegier och immuniteter för Förenta nationerna av den 13 februari 1946, med förbehåll för bestämmelserna i avsnitt 23 i den konventionen.

Artikel 36

När underkommitténs medlemmar besöker en part ska de, utan att det ska inverka på bestämmelserna i och syftena med detta protokoll eller på privilegier och immunitet som de åtnjuter,

- a) följa lagar och bestämmelser i den besökta staten, och
- b) avhålla sig från åtgärder och verksamhet som är oförenliga med deras åliggandens opartiska och internationella beskaffenhet.

Artikel 37

1. Detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, ska deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

2. Förenta nationernas generalsekreterare ska tillställa alla stater bestyrkta kopior av detta protokoll.

of the Subcommittee on Prevention shall be accorded the privileges and immunities specified in section 22 of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations of 13 February 1946, subject to the provisions of section 23 of that Convention.

Article 36

When visiting a State Party, the members of the Subcommittee on Prevention shall, without prejudice to the provisions and purposes of the present Protocol and such privileges and immunities as they may enjoy:

- (a) Respect the laws and regulations of the visited State;
- (b) Refrain from any action or activity incompatible with the impartial and international nature of their duties.

Article 37

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States.